

II RIIGIKOGU

8. istungjärk. **Protokoll nr. 246 (29).** 1925. a.

II Riigikogu koosolek 17. juunil 1925. a.
kell 10 hom.

Kokku on tulnud 86 Riigikogu liiget.

Walitsuse looshis: Riigiwanem **J. Jaakson**, teedeminister **K. Wirma**, tööhoolekandeminister **Chr. Kaarna**, sõjaminister **J. Soots**.

P ä e w a k o r d :

1. Hoolekandeseadus — III lugemisel.
2. Eesti kultuurkapitaali seaduse muutmise seadus — III lugemisel.
3. Üldise arweseaduse § 381. märkuse muutmise seadus — III lugemisel.
4. Kipsilademete kasutamiseks tarwilikkude maade sundwõõrandamise seadus — III lugemisel.
5. Omawalitsustele awanside andmise seadus — III lugemisel.
6. Wäljaweotolli põhitariifi muutmise seadus — III lugemisel.
7. Keskwee-komisjoni koosseisu täiendamisseadus — üldkomisjoni ettepanek.
8. Riigiwapi seadus — üldkomisjoni ettepanek.
9. Wabaduse Risti annetamise lõpetamise seadus — riigikaitse komisjoni ettepanek.
10. Kaitsewäeosade ja asutuste alla wõetud ruumide üürinormide maksuse pikendamise seadus — omawalitsuse komisjoni ettepanek.
11. Asunikkude ehituslaenu seadus — rahaasjanduse komisjoni ettepanek.
12. Muinaswarade kaitse seadus — üldkomisjoni ettepanek.
13. Stokholmis 1924. a. sõlmitud üleilmilise postikonwentsiooni ja kokkulepete kinnitamise seadus — wäliskomisjoni ettepanek.
14. Stokholmis 1924. aastal sõlmitud postikokkulepetega ühinemise seadus — wäliskomisjoni ettepanek.
15. Eesti wabadussõjas langenud Eesti sõdurite sõjawäljahaudade korrashoidmise seadus — omawalitsuse komisjoni ettepanek.
16. Loomataudide wastu wõitlemise seaduse § 6. muutmise seadus — üldkomisjoni ettepanek.
17. Puuwilja wäljaweo kontrolli seadus — rahaasjanduse komisjoni ettepanek.
18. Eesti ja Türgi wahelise sõpruslepingu kinnitamise seadus — wäliskomisjoni ettepanek.
19. Tuletõrje seaduse § 10. muutmise seadus — üldkomisjoni ettepanek.
20. Loteriide seaduse täiendamise seadus — üldkomisjoni ettepanek.
21. Noortemeeste sõjakooli kaswandikkudeks wastuwõtmise seaduse muutmise seadus — riigikaitse komisjoni ettepanek.
22. Kaitsewäelaste ja nende perekondade pensioniseaduse muutmise seadus — riigikaitse komisjoni ettepanek.
23. Kaitsewäelaste korteriga warustamise määruse tühistamise seadus — riigikaitse komisjoni ettepanek.
24. Eesti ja Ameerika Ühisriikide wahel sõlmitud kaubandusliku kokkuleppe kinnitamise seadus — wäliskomisjoni ettepanek.
25. Merekindluste jaoks Wiimsi rannas 1638 ruutmeetri suuruse maa-ala wõõrandamise seadus — riigikaitse komisjoni ettepanek.
26. Riigikohtu koosseisu ja prokuratuuri suurendamise seadus — üldkomisjoni ettepanek.
27. Talumaade alammäärade muutmise seadus — üldkomisjoni ettepanek.
28. Rahukohtunikkude kohtuallwuse muutmise seadus — üldkomisjoni ettepanek.
29. Seadus üksikute karistus- ja kohtupidamise seaduse määruste muutmise kohta — üldkomisjoni ettepanek.
30. Riigiasutuste koosseisude muutmise seadus — üldkomisjoni ettepanek.
31. Kohtupalati ja rahukogude kohtuistungite koosseisu muutmise seadus — üldkomisjoni ettepanek.
32. Perekonnaseisu seadus — üldkomisjoni ettepanek.

Koosolekut juhatab abiesimees **T. Kalbus**, wahepeal esimees **A. Rei**.

Sekretääri kohal abisekretäär **J. Piiskar**, pärast sekretäär **J. Holberg**.

Koosolek algab kell 10.10 min.

1. Päewakorra täiendamine. Juhataja **T. Kalbus**: Awan Riigikogu koosoleku. Rkl.

Woiman'i poolt on ettepanek, päewakorra esimeseks punktiks wõtta komisjonide täiendawad walimised. (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on ettepanek wastu wõetud, seega on päewakord kindlaks määratud.

2. Komisjonide täiendawad walimised. Rkl. Woiman'i poolt on ettepanek, walida üüriseaduse komisjoni M. Martna asemele A. Jõeäär. (Hääletatakse.)

Nähtawa enamusega on rkl. Jõeäär üüriseaduse komisjoni walitud.

3. Hoolekandeseadus — III lugemisel. Arutamisel on hoolekandeseaduse § 37. Järjekorras on sõna rkl. Jõeäär'il.

A. Jõeäär (stp.): Wäga lugupeetud härrad rahwasaadikud! Käesolewa paragrahwi puhul on sõna wõtnud mõned härrad paremalt tiwalt ja küsinud, kust tulewad summad, mida käesolewa seaduse teostamine nõuab. Sel puhul peaksin mina wastuküsimuse ette panema, mispärast hääletasid nemad maha käesolewa seaduse § 25-das selle osa, mis riigile ja omawalitsustele wõimaluse andis peaaegu kõiki hoolekande kulusid sisse nõuda neilt, kes on kohustatud seaduse järgi kulusid otsekohe kandma. Sest pea erandita igaihe kodaniku kohta leidub isik, kes seaduse järgi tema eest peab hoolt kandma ja ainult sarnasel korral kui ülewalpidaja oma kohuseid ei täida, wõtab need kohused oma peale ühiskond, omawalitsus wõi riik.

Kui nüüd needsamad härrad, kes maha hääletasid seadusest selle osa, mis õieti seaduse majanduslik selgroog oli, küsiwad: kust tulewad tuluallikad, siis peaksid härrad põllumehed ise neid allikaid näitama.

Teiseks heideti siin ette hoolekande kohtu liigetele, et nemad küllalt erapooletult asju ei otsusta. Sel puhul tahan tähendada, et maal walla hoolekande kohtutesse walitakse just taluperemehed. Ja kui põllumehed iseennast ei usalda, siis ma tahaksin õige küsida, keda nad siis usaldawad.

Üldkomisjon leidis, et peaks andma asjade otsustamise nimelt walla hoolekande kohtute kätte, kes koha peal olusid hästi tunnewad ja loodetawasti õiglaselt omi õigusi tarwitawad. Põllumehed ütlewad, et neid ei wõi usaldada, tähendab Eesti riigis ei ole nende arwates üldse sarnaseid inimesi, keda wõiks usaldada, kui põllumehed iseendidki ei usalda.

Lõpuks mina ei tahaks wastu waielda nendele wäidetele, mida härra Holberg siin ette tõi § 37. kohta, sest need wäited olid sarnased, et need muud midagi ei tõendanud, kui seda, et igakord mitte ainult 18-aastast ei tule lapseks pidada, waid mõnikord tuleb pidada lapseks isegi seda, kelle wanus juba kaks korda 18. Härra Holberg tegi lõpuks ettepaneku anda § 37. üldkomisjoni läbiwaatamiseks. (J. Holberg, põl.: Ei ole niisugust ettepanekut teinud.) Waatame siis stenogrammist, kui Teie ära unustasite, mida Teie siin rääkisite. Sarnane ettepanek tehti ja arwatawasti härra Holberg'i poolt, nimelt et käesolewa seaduse § 37. tuleb anda üld- ja rahaasjanduse komisjoni selleks, et leida allikaid sissetulekute muretsemiseks. Mina pean tähendama, et § 37. oli ainukene paragrahw, mis tõepoolest üldkomisjoni läbiwaatamiseks oli antud, ja seda paragrahwi on seal põhjalikult mitmel koosolekul arutatud, kus kõikide rühmade esitajad olid ja kes kõik Riigikogu poolt teisel lugemisel wastuwõetud redaktsiooniga nõus olid. Teisel lugemisel wõeti Riigikogus § 37. wastu mitte niisuguses redaktsioonis, nagu selle esitas töökaitse komisjon, waid just üldkomisjoni redaktsioonis. Härra Holberg on ise ka üldkomisjoni liige, kuid ta ei wõtnud teisel lugemisel Riigikogus sõna. Kui ta leidis, et „18-aastane laps“ mitte õige ei ole, siis oleks ta wõinud teisel lugemisel teise termini siia sisse wõtta. Mingit parandust teisel lugemisel ei tehtud, tähendab, härra Holberg kui üldkomisjoni liige, oli selle redaktsiooniga nõus, ja ta ei ole selle wastu ka komis-

jonis waielnud. Selle tõttu arwan mina, et need wastuwaidlused ei ole tehtud selleks, et sisuliselt seda seadust parandada, waid selleks, et selle seaduse wastuwõtmist takistada wõi sellele seadusele sarnane kaju anda, et teda wastu wõtta ei saa, seda rohkem, et ettepanek seda paragrahwi tagasi komisjoni anda, on kodukorra wastane. Juba eile tähendas härra juhataja, et niisugune ettepanek ei saa hääletamisele tulla. (J. Holberg, põl.: Mina ei ole seda parandust teinud.) Kui sarnaseid ettepanekuid paremalt tiwalt siiski tehakse, mis kodukorra järele hääletamisele ei tule, siis tõendab see, et neid tõsiselt ei tehta.

Juhataja T. Kalbus: Faktiliseks märkuseks on sõna härra Tamm'el.

K. Tamm (põl.): Lugupeetud Riigikogu liikmed! Eelkõneleja on asja pea peale pööranud, tema ütles, et põllumehed on oma ettepanekutega seaduse sarnasesse seisukorda wiinud, et tuluallikad on ära wõetud. Asjaolud on wastupidi. Härra Jõeäär toonitas § 25-dat ja ütles, et põllumehed on ära wõtnud tuluallikad, § 25-das oli aga öeldud, et kulude sissenõudmist ei wõi ette wõtta, kui selletõttu isik, kellelt kulusid nõutakse, oma enese wõi oma perekonna ülewaldamise wõimaluse kaotada wõib. Paragrahw 25. teises lõikes on öeldud, et asutusel on niisugusel juhtumisel õigus abiandmiseks tarwitatud kulusid kohtuteel sisse nõuda nendelt isikutelt, kes abitarwitajate eest on kohustatud hoolt kandma. Siin on see põhimõte ehk printsip, et sisse nõuda. See on selle paragrahwi mõte.

Juhataja T. Kalbus: Faktiliseks märkuseks on sõna rkl. Holberg'il.

J. Holberg (põl.): Ma pean tähendama, et lugupeetud härra Jõeäär on suuresti eksinud, ja asja hoopis teisiti kujutanud, kui ta tõepoolest on. Härra Jõeäär toonitas kogu aeg, et mina olen ettepaneku teinud, seda paragrahwi üldkomisjoni anda, mina sarnast ettepanekut teinud ei ole. (A. Jõeäär, stp.: Teie rühma liikme poolt sai see igatahes sisse antud.) Mina ja rühm ei ole aga üks ja sama, seal on suur wahe — üks on juriidiline isik ja teine füüsiline. Rühmas on 26 füüsilist isikut. (A. Jõeäär, stp.: Kas juriidiline

isik saab Riigikogus kõnele da.) Tema orgaanid saawad igatahes seda teha. (A. Jõeäär, stp.: Teie olete ju tema orgaan.) Mina kõnelen iseenda eest ja astun iseenda eest välja. Kui Teie minu usu, siis wõite härra juhatajalt küsida ning siis saate teada, et Holberg'i allkirjaga sarnast ettepanekut tulnud pole, samuti ei leia Teie ka stenogrammides minu ettepanekut.

Juhataja T. Kalbus: Faktiliseks märkuseks on sõna rkl. Jõeäär'il.

A. Jõeäär (stp.): Faktiliseks märkuseks sõna wõttes pean tähendama, et just härra Tamm'e ettepanekul kustutati § 25. maha mitte ükski see lause, mis härra Tamm siit tsiteeris, waid ka järgmine: „Kui isik, kes abitarwitaja eest kohustatud hoolt kandma, oma kohuse laiskuse, hooletuse wõi kangekaelsuse pärast wõi muul sarnasel põhjusel täitmata jätab, on abiandjal asutusel õigus selle isiku teenistusele ja muile sissetulekuile keeldu peale panna, kantud kulusid tema warandusest sisse nõuda wõi teda sunduslikult töömajasse paigutada wõi mujale tööle saata, niikauaks kunni kõik kantud kulud tasutakse ja tema oma kohuseid wabatahtlikult täitma hakkab“. See oli õieti selle seaduse majanduslik selgroog, sest meie teame, et kohtuotsuseid on õige raske täita, kui wõlgased oma waranduste kõrwaletõimetamiseks abinõusid mõistawad tarwitada.

K. Tonkman (põl.): Austatud Riigikogu liikmed! On täiesti päewaselge, et meie ja mitte ükski meie, waid kogu ilm põeb praegu teatud majanduslikku kriisi. Ei ole weel ette näha, millal see majandusliku kriisi ajajärk lõpeb wõi isegi lõpu poole jõuab. Kui oleks ette näha, et majanduslik kriis laheneb, ehk missugusel kujul teda lahendada saab, siis oleks palju kergem seadusi wastu wõtta ja välja anda ning oma majanduslikke asju korraldada. Praegusel korral meie seda teha ei saa. Kui meie põeme majandusliku kriisi haigust, siis on täiesti loomulik, et iga perekond püüab oma majanduslikku seisukorda paremale järjele seada. (J. Woiman, stp.: Teie kõnelete majanduslikust kriisist, mitte § 37.) Just sellest ma räägin. Teie ei tea, härra Woiman, millest ma rääkida tahan. Majandusliku kriisi ajajärgul püüab iga-

üks oma perekonnaliigetele teenistust leida teiste isikute juurest, kui perekonnal omal wastawad sissetulekud puuduvad. Kui nüüd wõtame § 37-da, millest härra Woiman tahab, et ma rääkima pean, siis peab küsima, kuidas seda paragrahwi tegelikult mõista. Selles paragrahwis on öeldud, et alla 18-aastane laps — ehk mina küll seda enam lapseks ei loe — tuleb tema hooldajatelt wõi kaswatajatelt ära wõtta ja hoolealla anda. Kui on üks perekonnaliige wõi perekond andnud oma lapse teise teenistusse, kus tuleb siis mõista, kas on see laps seal kaswatada wõi iseseiswas teenistuses. Mis tuleb siis teha, kui teised kaasteenijad mitte nii kõlblikult arenenud ei ole, kui käesolew hoolekandeseadus nõuab? Näiteks, kui nemad seal teenistuskohas niisuguseid juttusid wõi kõnesid räägiwad, mis sellele hoolekandeseadusele ei meeldi, mille alla hoolealune kuulub. Kas tuleb see laps niisugusest teenistuskohast ära wõtta, wõi kuidas seda korraldada? (J. Hünerson, põl.: Mehele panna.) Mehele panna, aga siis wõtab tema omale teise niisamasuguse lapse, 17—18-aastase, kes ka hoolekande alla kuulub, ja siis on juba kaks hoolealust. Abielus olles tuleb lapsel jälle laps ja siis on terve perekond hoolealuseid. Kes neid hoolealuseid siis hakkab kaitsma? Meie lähme sellega edasi niisugusesse rappa, et terve riik on lõpuks hoolekandeline ja meie peame välisriikidest hooldajaid tellima.

(Koosolekut hakkab juhatama esimees
A. Rei.)

Edasi on teada, et meil on rahwaste, riikide peres üks suur hädaoht, see on kommunistlik hädaoht. Ka meil tuleb selle hädaohu wastu wõidelda ja Eesti riik on selle wastu wõidelnud. Siin on öeldud muu hulgas, et neilt, kes kõlwatult elawad, last hooletusse jätawad, teda piinawad, tulewad lapsed hoolekandeseadus-
tusse wiia. Missugune on kõlwatu kaswatus? Kas tuleb ka kommunismi kõlwatuks kaswatuseks lugeda? Mina arwan, et kindlasti — ja, sest ta ei ole mingisugune riiklik kaswatus, tal ei ole mingisugust riikliku kaswatuse põhimõtet, waid ta on riikide ja rahwaste ning muude hulgas Eesti riigi häwitaja. Nii tulewad selle paragrahwi põhjal ka need lapsed, kus perekonnas kommunistlik waim walitsemas, hoolekandeseadus-
tusse paigutada.

Kas tulewad siis tõesti kõik lapsed niisugustest perekondadest ära wõtta, kus walitseb kommunistlik waim, kus lapsi kaswatatakse riiklikule kuritegewusele, mille põhimõte on Eesti riiki mitte tunnustada, waid kõik peab olema ühine pere, ühine Wenemaa, kus kommunistlik diktatuur walitseb. Kui niisugust põhimõtet tunnustada, siis peab selle järele kõik lapsed niisugustest perekondadest ära wõtma ja hoolekande alla mahutama. On see aga tegelikult wõimalik? Kui ei ole, miks wõeti siis niisugune paragrahw sisse, et lapsed tulewad nendelt kaswatajatelt ära wõtta, kes oma lapsi kõlwatumalt kaswatawad. Waadake, niisugused rasked küsimused tekiwad selle paragrahwi juures. Edasi on ette nähtud, et neil kaswatajailt, kes lapsi ka hoolimatult peksawad, tulewad lapsed ära wõtta. Kuid, missugune on hoolimata peksmine ja kas hoolikas peksmine on selle seaduse järele lubataw? Kas hoolikas peksmine on see, et last tuleb nii kaua peksta, et ta enam ei tõuse, wõi niisugune, et pekstes wits lapse külge ei puutu? Peale hoolimata peksmise on weel ette nähtud julmilt ümberkäimine, kuid need on kõik wäga keerulised küsimused. Meil on perekondi, kus halwalt ja karmilt räägitakse ja kui üks hoolekandeseaduse hooldaja tuleb ja ütleb, waadake, see perekond käib oma lastega nii ja nii ümber, räägib nendega karmilt jne., kastulewad siis ka nendest perekondadest lapsed hoolekande alla üle wõtta. Kuid kui kaugele meie niisuguste laste hoolekande alla wõtmisega läheme? Niisugused arusaamatused wõiwad tekkida selle paragrahwi juures. Peale selle wõib siin weel mitmesuguseid mõtete lahku-
minekuid ette tulla. Üks hoolekandeseadus wõib küsimusest nii aru saada, nagu mina ette kandsin, teine jälle teist moodi ja kolmas wõib olla hoopis isemoodi. Nii ei ole hoolekandeleaste hoolealla wõtmisel mingisugust ühist põhimõtet, ühesugust alust. Kui lõpuks küsime, kuhu tuleb neid hoolekandeleaste panna? Kuid siin ei saa juttu olla sellest, kuhu hoolealuseid panna, waid neile tuleb ka weel tööd muretseda, järele waadata, kas nad korralikult riides käiwad, wõi halwasti üksteisega ümber käiwad. Juba järelwalwe ametnikkude hulk sööb ühe suure summa ära, mis riigikassast välja maksta tuleb. Sellepärast on päewaselge, et põllumeeste rühma liikmed selle

seaduse puhul sõna on wõtnud, ja ära näidata püüdnud, kuiwõrd ebaloomulikku seisukorda meie selle seaduse wastuwõtmisega satume. (E. Weberman, rhwsw.: Meie ei saa seadust kunagi vastu wõtta, kui nii tihti kõnesid peetakse.) Meie ei saa teda vastu wõtta! Ma küsiks in härra Weberman'ilt, kuidas meie seadust täiendame wõi parandame, kui ta juures sõna ei wõeta. Kuid kui juba siin tekiwad arusaamatused, et seadus ei ole täpne, siis on täiesti arusaadaw, et seadus ei kõlba vastu wõtta muutmata kujul. Meil tuleb teda parandada niisuguseks, et meie wõiksime teda vastu wõtta. Sellepärast on põllumeeste rühma poolt selle peale tähelepanu juhitud. Kui aga põllumeeste rühma liikmed sõna wõtawad, siis tullakse ja öeldakse teiselt poolt, waadake, teie ei taha seadust vastu wõtta, tahate seda ainult edasi lükata. Meil ei ole mingisugust mõtet seadust edasi lükata, kuid meie leiame, et seadus niisugusel kujul wastuwõtmiseks ei ole kõlbulik.

O. Liigand (rhw.): Wäga austatud rahwasaadikud! Eelkõnelejad põllumeeste rühmast on § 37. arwustades mõista andnud, nagu läheks nende laste ülewälpdamine, kes wanematelt ja kaswatajatelt ära wõetakse ja hoolekande asutusse wõi teiste isikute kätte antakse, riigi kulul. Selles mõttes tehti ettepanek nende kõnelejate poolt, käesolew paragrahw rahaasjanduse komisjoni anda läbikaalumiseks, kas see riigile kulude suhtes liig kalliks ei lähe. Peab ütleva, sama mulje jäi ka minule härra Jõeäär'i ettekandest. See arwamine on aga täiesti ekslik, sest § 25., mida siin osaliselt tsiteeriti, on wäga selgelt öeldud — seda luges ka härra Tamm ette — „Kui abitarwitajal on omakseid wõi sugulasi, kes tema eest kohustatud on hoolt kandma ja seda ka teha suudawad, kuid kui nemad seda mitte ei tee, korraldatakse puudustkannatajale abiandmist üldistel alustel. Abiandjal asutusel on niisugusel juhtumisel õigus abiandmiseks tarwitatud kulusid kohtu teel sisse nõuda nendelt isikutelt, kes abitarwitaja eest kohustatud hoolt kandma. Kulude sissenõudmist ei wõi ette wõtta, kui selle tõttu isik, kellelt kulusid nõutakse, oma enese wõi oma perekonna ülalpidamise wõimaluse kaotada wõib“.

Peale selle öeldakse § 41. järgmist: „Üheltki lapselt ei wõi enne ega pärast tema täisealiseks saamist tema hoolekande kulusid tagasi nõuda, küll aga wõib neid kulusid nõuda § 25. korras isikutelt, kes last kohustatud ülal pidama“.

Siit arwan mina, ja see on wäga selge, et § 37. käsitamiseks riigil mingisugused erilisi kulusid kanda ei tule, sellepärast oleks ka asjata käesolewat paragrahwi rahaasjanduse komisjoni läbikaalumiseks anda.

Juhataja A. Rei: Faktiliseks märkuseks on sõna rkl. Jõeäär'il.

A. Jõeäär (stp.): Faktilise märkusena pean tähendama, et ettepaneku, § 37 anda üld- ja rahaasjanduse komisjoni, on teinud mitte rkl. Holberg, waid rkl. Martinson põllumeeste rühmast. Kas tema tegutses kui juriidiline isik wõi kui füüsiline isik, seda wõib härra Holberg pärast rühmas seletada. Teiseks pean ma faktilise märkusena tähendama, et § 25. kohta tegi ettepaneku rkl. Sepp ka põllumeeste rühmast, nimelt tegi ta ettepaneku § 25. täies ulatuses tagasi lükata. Härra Sepp tegi seda ka wist kui füüsiline isik, kuid terve põllumeeste rühm hääletas selle ettepaneku poolt, kuna rühm seisab koos füüsilistest isikutest, siis tuleb see lõppude-lõpuks üks ja sama wälja. Terve põllumeeste rühm toetas seda ettepanekut ja tahtis § 25. täies ulatuses maha kustutada. See on fakt ja jääb faktiks.

K. Tonkman (põl.): Austatud Riigikogu liikmed! Rkl. härra Liigand püüdis näidata, et waadake, need kulud nõutakse kõik sisse nendelt, kes on kohustatud lapse eest hoolt kandma. Aga mina rääkisin siin ühest teisest juhtumisest, kelle käest tulewad need kulud sisse nõuda, kui perekond on niisuguses seisukorras, et tema käest ei saa kulusid sisse nõuda ja kui laps on kuskil teises kohas teenimas ja teda otsustatakse sealt hoole alla wõtta. Kust wõetakse siis need kulud. Hoolekande kohus otsustab, ja meie lähemegi sellest seisukohast wälja, et hoolekande kohus otsustab, ja need kulud tulewad riigikassast wõtta, mitte aga kuskilt mujalt. Kuidas tuleb siis nende isikutega ümber käia wõi nende lastega, kes 18 aastat wanad ja kes naisewõtmise ja meheleminemise eas on ja kes wõõ-

ras talus wõi äris teenimas on ja kui sellel äril mittesoliidsed teised kaasteenijad on, kes kõlbluswastaseid juttusid kõnelewad. Kuhu tuleb siis see inimene panna, kas wõetakse tema ärist ära ja kas on teda kuskile weel wõimalik tööle anda. Waadake, need on põhjused, mis pärast põllumeeste rühm on teinud sarnased ettepanekud, sest seda tuleb kaaluda ja tõsiselt wõtta. Need küsimused ei ole küllalt mitte selged ja siin tulewad mõtete lahkuminekid ja arusaamatused ette. Nii et härra Liigand'i wäide wõi ettekanne ei toonud mingisugust selgitust sellele küsimusele, waid wiib selle weel rohkem umbkotti ja näitab, et meil on tarwis põhjalikult arutada ja selgusele jõuda, kuidas sellest paragrahwist aru saada.

Juhataja A. Rei: Lõpusõna on aruandjal.

Aruandja L. Johanson: Need kõnelejad, kes käesolewat paragrahwi on arwustanud, pole mitte näidanud, ega pidanud tarwilikuks ette tuua, mis tuleks siis teha, kui see paragrahw wälja jäetakse. Nemat ei ole näidanud, mis teha lastega, kelle wanemad kõlwatult elawad, keda hooletusse jäetakse ja keda piinatakse, ning kelle waimline, kehaline ja kõbliline edenemine on takistatud perekonnas. Selle peale ei ole tähelepanu pööratud, waid härra Martinson on umbusaldust awaldanud hoolekande koh-tule. Kui see nii on, siis tuleb see reorganiseerida ja uuendused ette wõtta. Kuid mingisugune asutus sel alal peab otsustaw olema, selle wastu waielda ei saa. Edasi on siin ironiseeritud ja kõneldud hoolealustest lastest, kui täisealistest, abiellumisest, leeritamisest ja muud sarnast. Selle peale ei hakka ma wastama, sest see on seletataw psühholoogiliselt ja pärit kewadisest ajajärgust. Kewade on kõige lähemal neile, kes siin rääkinud on, nemad wiibiwad wabas looduses ja sellepärast toowad ka waba looduse tunded siia Riigikogusse. Nii pole sellele wastust tarwis. Mis puutub etteheitesse Narwa lastekodule, siis pean tagasi tõrjuma kõigepealt need etteheited, mis selle kohta on tehtud töö-hoolekandeministeeriumile. Seda ei tule mitte kirjutada, kui seal üldse midagi on, töö-hoolekandeministeeriumi arwele, waid seal on juhatajad ja see kodu töötab Punase Risti käsutusel. Kuid enne, kui midagi

selgeks ei ole tehtud, ei tohi hoolekandea-sutuste juhatajaid awalikult määrima hakata. Praegu pole juurdlus selles as-jas mitte lõppenud, minul oli wõimalus nende andmete kohta selgust saada ja need, kes seda materjaali on näinud, üt-lewad, et see on weel küsitaw, kas seal üldse mingisugust alust on. (Wahel-hüüe: See seisab ajalehes!) Ajalehes seisab wäga palju, kuid kas see alati õige on, see on küsitaw. Need on madala waimlise tasapinnaga isikud, kes sarnaseid juttusid edasi kannawad. (J. Lattik, krst.: Mis „Ühendus“ kirjutab?) Ka „Ühendus“ on ajakiri, ja ajakirjas on wäga palju teateid, mis pole õiged, seda peate ka Teie tunnis-tama. Ka algkoolijuhatajad on sarnaste asjade pärast ametist tagandatud, kuid sellepärast ei wõi algkooliseadusele weel kriipsu peale panna. See on juha-tajate küsimus ja see on hoopis iseasi. Mis puutub sellesse, kes last hoolimata peksab, siis see seadus ei otsusta, kas lapse peksmine on õige wõi ebaõige. Kuid ühte pean ütleva, kui komisjonis tehti pahemalt poolt ettepanek, jätta wälja sõna „hoolimata“ ja wõtta sisse ainult „peksawad“, siis olid need, kes praegu siin ironiseeriwad, põllumehed ja krist-lased, kes nõudsid sõna „hoolimata“ sissewõtmist. Sellepärast ei ole teil kõlb-likku õigust nüüd siin ironiseerida, waid kõnelege selle üle oma esitajatega, sest nemad on seda soowinud.

Härra Tonkman ja tema rühma kaaslased waidawad, et nüüd on moment kätte tulnud, kus on kriis, maksukoorem jne. Tõsi, majanduslik kriis on, maksukoorem on, kuid nende põhjused on mujal, mitte aga neis hoolekande korraldustes, mis weel mitte maksma pole pandud, need korraldused ei suurenda majanduslikku kriisi. Siin on teised põhjused, mida mujalt otsida, aga mitte neist üldistest riiklikkudest hoolekande korraldustest. Selle seaduse mõte on — pehmenada raskes seisukorras ole-wate inimeste saatust, ja mida suurem maksukoorem, seda suurem tarwidus on hoolekandeseaduse järele. Ma arwan, et neile 100 inimesele, kes on Riigikogusse walitud, peaks selge olema, mis on kõlb-lik ja mis mitte kõlblik ei ole, sellepärast ei ole ka õigustatud sarnane ironiseerimine hoolekandeseaduse juures. Pealegi on § 37 läbi waadatud üldkommissjoni poolt, ja see on üldkommissjoni ettepanek, mille

ette kandsin. Üldkommisjon on teisel arwamisel olnud kui töökaitse komisjon, on seda küsimust teisiti otsustanud. Nüüd tuleb Riigikogul otsustada, kas tema üldkommisjoni ettepaneku wastu wõtab. Mina arwan, et Riigikogu seda inetut ja werewaest ironiseerimist, mis selle paragrahwi juures awaldatud, otsustamise juures arwesse ei wõta, oma peale sellel mõjuda ei lase.

Juhataja A. Rei: Faktiliseks märkuseks on sõna rkl. Bauer'il.

H. Bauer (krst.): Tahan üht väikest asjaolu õiendada. Härra aruandja tähendas praegu Narwa lastekodu kohta, seal ei olla kõik korras ja asutus olla Punase Risti korralduses. Punane Rist on teatawas juhtumises uurimise ette wõtnud ja juba kahe kuu eest kogu uurimismaterjaali selles asjas hoolekandeministeeriumile ära saatnud.

Juhataja A. Rei: Faktiliseks märkuseks on sõna rkl. Tonkman'il.

K. Tonkman (põl.): Faktilise märkusena pean tähendama, et ühtki seadust ei anta wälja Riigikogu liigetele, et ainult Riigikogu liikmed sellest aru saaksid, waid seadus antakse selleks wälja, et terve rahwas sellest aru saaks.

Juhataja A. Rei: Asun § 37 hääletamisele. (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on § 37 wastu wõetud.

Aruandja L. Johanson (loeb):

„§ 38. Eelmises paragrahwis tähendatud laste ärawõtmist wänematelt, hooldajatelt wõi teistelt isikutelt, kelle kaswatada laps on, otsustab hoolekande kohus kas omal algatusel, hoolekandeadutuse, koolihoolekogu wõi ka kõrwaliste isikute ettepanekul, kui need wiimased hoolekande kohule suusõnaliselt wõi kirjalikult tõendus esitawad selle kohta, et lapse ärawõtmine tarwilik ja selleks põhjused on.

Samasuguse ettepanekuga wõiwad esineda hoolekande kohule ka lastekaitse otstarbel asutatud seltsid, ühingud ja muud organisatsioonid.“

Käesolewas seaduses on ära kaotatud „hoolekande-amet“, siis tuleb wastawalt kodukorrale ka käesolewas paragrahwis „hoolekande - ameti“ asemele wõtta „hoolekande-asutuse“, missuguse parandusega ma paragrahwi ette kandsin.

Juhataja A. Rei: Asun § 38 hääletamisele. (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on § 38 wastu wõetud.

Aruandja L. Johanson kannab ette ja eraldi hääletamisel wõetakse wastu nähtawa enamusega §§ 39—40.

§ 39. Kui lapse ärawõtmist § 37. nimetatud isikutelt wõimalikkude parandamatahalbade tagajärgede ärahoidmiseks nii kiiresti on waja teostada, et hoolekande kohtu otsust ära oodata ei wõi, wõib selle linna-, walla- wõi alewiwalitus, kelle piirkonnas laps elab, otsustada last ära wõtta ajutiselt kunni hoolekande kohtu otsuseni. Lõpuliku otsuse teeb hoolekande kohus.

§ 40. Kui lapsega halwa ümberkäimise wõi tema hooletusesse jätmise põhjuseks on § 37. nimetatud isikute aineiline seisukord, wõib see hoolekandeamet, kes lapse eest kohustatud hoold kandma, neile isikuile lapse kaswatamiseks toetust määrata, kui ta seda otstarbekohase leiab olewat ja selle läbi lapse kaswatuse olusid parandada wõib. Toetus wõib olla ühekordne wõi alaline.

Aruandja L. Johanson (loeb):

§ 41. Üheltki lapselt ei wõi enne ega pärast tema täisealiseks saamist tema hoolekandekulusid tagasi nõuda, küll aga wõib neid kulusid nõuda § 25 korras isikutelt, kes last kohustatud ülal pidama.

J. Holberg (põl.): Lugupeetud rahwaesitajad! Käesolew paragrahw seab üles põhimõtte, et kui keegi inimene on hoolekandeadutuses üles kaswatatud ja kui ta sealt täisealisena lahkunud, ja wõib olla rikka inimesena, siis wõib hoolekandeadutus ainult sel korral, kui hoolealusel seaduse järele üleskaswatajat ei ole, neid kulusid, mis riik üleskaswatamise peale kulutanud, tagasi nõuda. Nimelt neilt, kellel sarnast kaswatajat ei ole, nendelt ei saa riik mingil tingimisel kaswatuskulusid tagasi. Meie rühm leiab, et ei ole sugugi otstarbekohane ja õiglane riigimajanduse seisukohalt sarnastelt hoolealustelt, kes riigiasutustes üles kaswanud ja wõib olla jõukaks inimeseks saanud, kas parandamise wõi mõnel teisel teel, kellel teist isikut ei ole, kes juriidiliselt oleks kohustatud teda üles kaswatama, kaswatuskulusid mitte tagasi nõuda. Käesolew seaduseelnõu ei wõimalda ka hoolekandekulu-

sid sarnastelt isikutelt tagasi nõuda. (Wahelhüüe pahemalt poolt.) See on täiesti loogiline järeldus. Kui laps on pärandamise teel rikkaks saanud, ja kui wanematelt midagi wõtta ei ole, siis peaks hoolealuselt ülespidamiskulud tagasi nõutama. (J. Wain, stp.: Esimene rida ütleb — ei wõi enne ega pärast tagasi saada.) See on tõepoolest asjata, et sarnane klausel sisse on wõetud. Mispärast ei wõi meie kulusid sisse nõuda hoolealuselt, kes kuidagi jõukaks on saanud, kuna need isikud, kes hoolealust aitasid üles kaswatada, wõib olla palju raskemas majanduslikus seisukorras olid ja omast wähesest weel ära pidid andma hoolealuse kaswatamiseks.

Sellepärast oleks minu ettepanek, et Riigikogu liikmed teeksid sellest järelduse ja hääletaksid käesolewa paragrahwi wastu.

Juhataja A. Rei: Lõpusõna on aruandjal.

Aruandja L. Johanson: Härra Holberg'ile wastati juba tema kõne ajal ühe Riigikogu keskerakonna liikme poolt, et põllumeestel igas küsimuses ise seisukoht awaldub. § 25. juures tehti just põllumeeste poolt ettepanek paragrahwi lõpp maha kustutada, mis raskendas hoolekandekulude sissenõudmist wanematelt ja neilt, kelle kohus last ülewal pidada, sarnasel korral kui wõimalik on kulusid sisse nõuda. Kui käesolew paragrahw tagasi lükatakse, tahetakse neid lapsi, kellel õnnetus on hoolealla sattuda, eluks ajaks wõlgnikkudeks teha, luua seega riiklikult waeseidlapsi, niisuguseid inimesi, kes kerjaja seisukorras peawad olema terve oma eluaja. Mina arwan, see ei ole hoolekandeseaduse ülesanne.

Juhataja A. Rei: Asun § 41. hääletamisele. (Hääletatakse.) § 41. wastuwõtmise poolt on 36 häält, wastu 13, seega on § 41. wastu wõetud.

Aruandja L. Johanson (loeb): § 42. Kui hoolekande all olewal lapsel mõlemad wanemad puuduwad wõi kui laps wanematelt käesolewa seaduse § 37 põhjal ära wõetud, on wanemate õigused, wälja arwatud pärandusõigus, selle lastekodu juhatajal wõi sellel isikul, kelle juurde laps kaswatada antud.

J. Holberg (põl.): Lugupeetud rahwasaadikud! Käesolew paragrahw näi-

tab, kui nõrgalt ja pealiskaudselt juriidilisest küljest on käesolew seadus wälja töötatud ja mille tõttu wäga suured raskused wõiwad tekkida käesolewa seaduse elluwõimise juures. Nii loeme käesolewast paragrahwist ilma mingi erandita täpselt, et hoolekandeesutusse antud lapse suhtes, kui tal wanemaid ei ole, lähewad kõik wanemate õigused hoolekandeesutuse juhataja peale üle, wälja arwatud pärandusõigus. Aga meie teame, et praegumaks wa tsiwiilseaduse III kõite järele on wanematel wäga mitmesuguseid õigusi laste üle, mitte üksi meelewalla, see tähendab kaswatamise õigusi lapse suhtes, waid ka teatud õigused materjaalse iseloomuga. Nii on näiteks õigus wanematel nõuda oma laste käest ülespidamist, kui nad on wanuses ja wiletuses, ilma et selles suhtes oleks tehtud mingit erandit. Samasugune õigus käesolewa paragrahwi järele on nüüd antud hoolekandeesutuse juhatajale ja meie wõime oletada, et iga hoolekandeesutuses üleskaswatatud laps on kohustatud wanuses hoolekandeesutuse juhatajat ülewal pidama. Balti eraseaduse § 209 aga ütleb: „Дети с своей стороны обязаны оказывать родителям, словом и делом, послушание, почтение и любовь, терпеливо принимать их увещания и наставления...“ Seda wõib lubada ja peab ka nõudma, aga nüüd läheb asi paremaks...

„...питать уважение к их памяти даже по их кончине и в случае, если они впадут в беспомощность и убожество, по силам пещись о них и служить им опорой“.

Selle paragrahwi mõiste on täpselt selge, et nii nagu ma juba tähendasin iga hoolekandeesutuse juhataja wõib käesolewa paragrahwi alusel nõuda alimenti üleskaswatatud laste käest. Peale selle tulewad edaspidi järgmises peatükis II jaos ja järgmistes paragrahwides kollisioonid, mis wõiwad raskusi tekitada, kui meie hakkame teostama neid õigusi, mis käesolewa § 42. alusel on antud hoolekandeesutuste juhatajatele, näiteks waranduse wõõrandamise suhtes jne., kuna käesolew seadus ei näe mingit muud hooldajat ette, kui ainult hoolekandeesutuste juhataja, kelle kätte on koondatud niihästi wanemate kui ka hooldajate wõim.

Niisuguseid raskusi wõiks terve rea ette tuua, mis käesolewa seaduse elluwõimise juures tekitaksid palju raskusi.

Juhataja A. Rei: Aruandja lõpu-

sõna ei tarwita. (Hääletatakse.) 28 häälega 12 wastu on § 42 wastu wõetud.

Aruandja **L. Johanson** kannab ette ja eraldi hääletamisel wõetakse wastu nähtawa enamusega §§ 43—55.

§ 43. Puudustkannatajatele raskejalgetele arsti ja ämmaemanda abi andmise eest enne sünnitamist, sünnitamise ajal ja pärast seda, samuti ka nende paigutamise eest tarwiduse korral sünnitusasutustesse on kohustatud hoolitsema walla-, alewi- ja linnawalitsused raskejalgse elukohal, kuid selle linna-, alewi- wõi wallawalitsuse kulul, kes puudustkannataja eest käesolewa seaduse § 19 põhjal on kohustatud hoolt kandma.

Sünnitusasutused on kohustatud sünnitajat igal juhtumisel wastu wõtma, kuna kulude katmise küsimus pärast lahendatakse. Sünnitajad jääwad sünnitusasutustesse niikauaks, kui arst seda tarwilikuks leiab.

§ 44. Emade nõuandekohtades antakse puudustkannatajatele naisterahwastele tasuta arstiabi ja nõu enne ja pärast sünnitamist, samuti ka õpetust kunni kooliealiste laste terwishoiu ja kaswatuse alal, selle omawalitsuse kulul, kus ta elab.

§ 45. Väljaspool sünnitusmaja ja warjupaika wiibiwad puudustkannatajad emad, kes oma kunni kuue kuu wanuseid lapsi rinnapiimaga toidawad, samuti ka üheksandat kuud raskejalgsed puudustkannatajad naisterahwad on õigustatud selle walla-, alewi- wõi linnawalitsuse kulul, kes nende eest kohustatud hoolt kandma, kuid selle walla-, alewi- wõi linnawalitsuse käest, kus nemad elawad, arsti ettekirjutuse põhjal maksuta arstirohte ja sidumismaterjaale, samuti ka toiduaineid, nagu piima, suhkrut, jahu, tangsid jne. hoolekandekogu poolt kindlaksmääratud arwul saama.

§ 46. Rinnalaste eest hoolekande otsarbel awatakse töö- ja hoolekandeministeriumi poolt riigi kulul tarwidusmööda rinnalaste- ja emadekodud, kuhu maksuta paigutatakse leitud wõi mahajäetud rinnalapsed, samuti ka puudustkannatajad rinnalapsed, kas üksikult wõi ühes oma emadega, kui wiimane last oma rinnaga toidab.

Emad wõetakse wastu ja jääwad rinnalaste- ja emadekodudesse kunni lapse kuuekuuliseks saamiseni. Erijuhtumistel,

kui lapse nõrga terwise wõi muu põhjuse pärast lapse emapiimaga toitmise aega tarwis pikendada on, wõib puudustkannatajaid emasid ühes lastega rinnalaste- ja emadekodudesse wastu wõtta ka siis, kui laps üle kuue kuu wana.

§ 47. Rinnalaste- ja emadekodudesse wõib, kui selleks ruumi jätkub, wastu wõtta ka maksu eest rinnalapsi, kas ühes emaga wõi ilma emata, kui wiimasel ei ole wõimalik kas teenistusolude wõi mõnel muul põhjusel oma last väljaspool kodu enese juures pidada. Maksu wõetakse kas täieliku ülalpidamise kulude suuruses wõi ainult osaliselt, lapse ema ja isa waranduslikku seisukorda ja sissetulekuid silmas pidades. Maksu suuruse igal üksikult juhtumisel määrab kindlaks rinnalaste- ja emadekodu hoolekogu töö- ja hoolekandeministeriumi juhtnõõride järele.

§ 48. Rinnalaste- ja emadekodud töötawad töö- ja hoolekandeministeriumi poolt maksmapandud põhikirja alusel.

§ 49. Rinnalaste- ja emadekodude heakäekäigu eest hoolitsemiseks, sisemise korra järele walwamiseks, märgatud puuduste kõrwaldamiseks ja igasuguste nendesse kodudesse puutuwate ettepanekute tegemiseks töö- ja hoolekandeministeriumile, asutatakse nende kodude juurde põhikirjade alusel hoolekogud, kuhu kutsutakse peale töö- ja hoolekandeministeriumi esitaja, kodu juhataja ja kohaliku omawalitsuse arsti ka kohaliku omawalitsuse ja asjasthuwitatud seltskondlike organisatsioonide esitajad.

§ 50. Rinnalaste- ja emadekodudes asuwatele emadele korraldatakse kodu poolt maksuta juriidilist abiandmist isaldelt laste ülalpidamise kulude sissenõudmiseks. Juhtumisel, kui kohus isalt asjaajamise ja kohtu kulud wälja mõistab, lähewad need summad kodu sissetulekuks.

§ 51. Rinnalaste- ja emadekodudesse, lastekodudesse ja perekondadesse paigutamise teel hoolitsetakse kõigi laste eest, kes kaswatust ja ülalpidamist wajawad hoolekande korras, nagu täielikud ja poolwaesedlapsed, wanematelt ja eestkostjalt ärawõetud, mahajäetud ja leitud lapsed jne.

Rinnalaste- ja emadekodudesse ei jää lapsed kauemaks kui kolmeaastaseks saamiseni. Lapsed, kes kolmeaastaseks saanud, kui neid wõimalik ei ole wane-

matele tagasi anda, paigutatakse lastekodusse wõi antakse kaswatada perekondadesse.

§ 52. Lastekodusse wõi perekondadesse kaswatada antud laste eest hoolekandmise kulud on selle linna wõi maakonna omawalitsuse kanda, kus lapse ema wõi, kui laps isa juures elas, siis wiimane, lapse hoolekande alla wõtmise ajal alaliselt elab. Wanemate surma korral kannab need kulud selle maakonna wõi linna omawalitsus, kus elas wiimati see wanematest, kelle juures laps oli.

Sõdurite ja riigiteenijate lapsed, kui nad hoolekande alla kuuluvad, samuti ka mahajäetud lapsed, kelle wanemad teadmata wõi kelle wanemal alalist elukohta ei ole wõi seda wõimalik ei ole kindlaks teha, paigutatakse töö- ja hoolekandeministeeriumi poolt ülalpeetavatesse lastekodusse. Samuti asutab töö- ja hoolekandeministeerium iseäralikud lastekodud nende laste jaoks, keda iseäranis halbade eluwiiside pärast wõi § 58. nimetatud haiguste pärast teistes lastekodudes ega perekondades pidada ei wõi.

Ettepanekuid laste paigutamise üle lastekodusse ja perekondadesse kasvatamiseks teewad need walla-, maakonna-, alewi- ja linnawalitsused, kus laps wiibib. Rinnalaste- ja emadekodudes wiibijate üle teewad neid ettepanekuid nende kodude hoolekogud.

Wanemate elukoha muutmise korral jääb laps samasse lastekodusse wõi perekonda edasi, kuhu teda kord juba paigutatud.

§ 53. Lapsi wõib kaswatada anda ainult usalduswäärilistesse, heas kuulsuses olewatesse perekondadesse, kus üle kolme alla wiieteistkümnne aasta wana lapse kodus ei ole, kes terwishoiu nõuetele wastawas korteris elawad ja kelle kindla ainelise seisukorra kohta kaswataandwal asutusel kindlad andmed ja tema kindel on, et lapsi armastus, hool ja eeskuju ümbritseb ja et isikud, kes laste kaswatuse kohustuse oma peale wõtnud, neid kohusetruult ülal peawad, walwawad ja kaswatawad.

§ 54. Lapsi ei wõi mingil tingimisel kaswatada anda perekonda, kes kõlwatumat elu elab wõi kus mõni perekonnaliigetest tiisikust, siifilist, pidalitõbe wõi mõnda muud parandamatut wõi raskesti parandatawat külgehakkawat haigust põeb wõi joomisele andunud on. Samuti ka perekondadesse, kus tasu eest ööma-

jalisi peetakse wõi kelle elukorterid awalikkude joogikohtadega ühendatud on.

§ 55. Ühte perekonda ei wõi rohkem kui kolm last ühel ajal kaswatada anda, kusjuures ainult üks laps alla ühe aasta wana wõib olla, wälja arwatud juhtumised, kui lapsed õed-wennad on.

Aruandja **L. Johanson** (loeb):

„§ 56. Igal perekonnal wõi isikul, kes lapsi kaswatada wõtab, peab selleks kirjalik luba olema selle omawalitsuse asutuse hoolekandeametist, kus ta elab. Luba peab olema ka siis, kui laps ajutiselt kaswatada wõetakse.

Luba ei ole waja kooliskäijate kostilaste pidajatel, kui selle kooli juhataja, kus laps õpib, neid kohase leiab olewat; niisama ei ole luba waja laste sugulastel ja hõimlastel kolmanda põlweni, wälja arwatud juhtumised, kui nemad lapsi raha eest elukutseliselt kaswatada wõtawad.“

Kui jäädakse ka III lugemisel selle seisukoha juurde, et hoolekandeametid ära jääwad, siis tuleb sellele wastawalt ka § 56 muuta. Ma teeksin nimelt järgmise redaktsioonilise paranduse: „Wõtta sõnade „peab selleks kirjalik luba olema selle omawalitsuse asutuse hoolekandeametist, kus ta elab“ asemel sõnad: „peab selleks kirjalik luba olema sellest omawalitsusest, kelle piirkonnas ta elab“.

Juhataja **A. Rei**: Aruandja poolt on tehtud redaktsiooniline parandus, wõtta § 56 algus järgmiselt: „Igal perekonnal wõi isikul, kes lapsi kaswatada wõtab, peab selleks kirjalik luba olema sellest omawalitsuse asutusest, kelle piirkonnas ta elab“. Panen selle paragrahwi ühes aruandja redaktsioonilise parandusega hääletamisele. (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on § 56 wastu wõetud.

Aruandja **L. Johanson** kannab ette ja eraldi hääletamisel wõetakse wastu nähtawa enamusega § § 57—64.

§ 57. Lapse paigutamisel perekonda kasvatamiseks tuleb paigutamise kestwust silmas pidada ja lapsi wõimalikult niisugustesse perekondadesse paigutada, kuhu nemad kunni kaheksateistkümnne-aastaseks saamiseni jääda wõiwad.

§ 58. Tiisikuse- ja siifilise-haigete, samuti muid parandamata wõi raskesti pa-

randatawaid külgehakkawaid haigusi põdejate laste perekonda kaswatada wõtniks wõib luba ainult siis anda, kui ametlik arst selleks nõusolekut awaldanud, sealjuures ei wõi neid perekonda-desse paigutada koos teiste lastega.

§ 59. Kui laps perekonda kaswatada antakse, tehakse igakord sellekohane kirjalik leping, kus kaswatuselewõtja õigused ja kohused üles tähendatakse.

§ 60. Perekonda kaswatadaantud last wõib selle asutuse otsusel, kes lapse kaswatada andnud, perekonnast ära wõtta; samuti § 56. põhjal wäljaantud luba tagasi wõtta wäljaandja, selle linna-, walla-wõi alewiwalitsus, kus lubaomanik elab, ja töö- ja hoolekandeministeerium põhjustel, mis käesolewa seaduse § 37 tähendatud. Peale selle wõib kaswatada-olewat last, niisama ka luba ära wõtta, kui:

1) tingimisi, millega luba wälja antud, wõi § 59. nimetatud lepingut ei täideta;

2) kui isikud, kes lapse kaswatada wõtnud, järelwalwajail oma kohuseid täita ei lase wõi hoolekandeadutuse wõi järelwalwajate seaduslikke korraldusi ei täida;

3) kui nemad lapse waimlise, kõlblise wõi kehalise kaswatuse eest tarwilikult ei hoolitse, teda kooli ei saada wõi seal ei lase käia, wõi temale töö wõi ameti kätteõpetamise eest hoolt ei kannu.

§ 61. Kui lapse waimlist, kõlblist wõi kehalist edenemist hädaoht ähwardab, mille tagajärgi parandada ei saa wõi see raskendatud on, wõiwad last perekonnast wiibimata ära wõtta järelwalwet teostajad isikud, sellest otsekohe teatades eelmises paragrahwis nimetatud asutusele, kes küsimuse lõpulikult otsustab.

§ 62. Isik wõi perekond, kes lapse kaswatada wõtnud, peab teatama lapse lahkumisest perekonnast, samuti ka tema surmast hiljemalt kolme päewa jooksul, oma elukoha wõi korteri muutmisest maal ühe nädala ja linnas kolme päewa jooksul selle linna-, walla- wõi alewiwalitsusele, kus see isik wõi perekond elab.

§ 63. Perekondadesse kaswatada antud lapsed warustatakse nende eest hoolitsetawate asutuste kulul tarwilikul määral riiete, pesu, jalanõude ja õppeabinõudega, kui see kokkuleppel ei sünni kaswatada wõtnud perekonna poolt.

§ 64. Maakonna- ja linnawalitsused on kohustatud nende laste kaswatamise eest

hoolt kandma, kes hoolekande alla kuulwad, andes neid perekondadesse kaswatada ehk awades nende jaoks lastekodusid.

Aruandja L. Johanson (loeb):

§ 65. Omawalitsuste poolt ülewalpeetawatel lastekodudel on oma kodukord, mis üldjoontes töö- ja hoolekandeministeeriumi poolt wäljatöötatud normaal kodukorra alusel kokku seatakse omawalitsuse poolt, kellele lastekodu kuulub.

Eralastekodude kodukorrad kinnitab töö- ja hoolekandeministeerium.

J. Woiman (stp.): Teen ettepaneku § 65. wastu wõtta sarnases redaktsioonis, nagu ta töökaitse komisjoni poolt esitatud.

Juhataja A. Rei: Aruandja lõpusõna ei tarwita. Rkl. Woiman'i poolt on tehtud ettepanek, § 65 wastu wõtta töökaitse komisjoni poolt esitatud redaktsioonis. Töökaitse komisjoni redaktsioon kõlab järgmiselt: „Lastekodudel on oma põhikirjad, mis töö- ja hoolekandeministeeriumi poolt wäljatöötatud normaalpõhikirja alusel kokku seatud ja nimetatud ministeeriumi poolt kinnitatud. Kõrwalkaldumised normaalpõhikirjast on lubatud ainult töö- ja hoolekandeministeeriumi nõusolekul.“

See on paralleel-ettepanek käesolewa paragrahwi juurde, ja sellepärast hääletan esiteks mõlemad redaktsioonid poolt. (H ä ä l e t a t a k s e.)

Rkl. Woiman'i ettepaneku poolt on 24 häält, II lugemisel wastuwõetud redaktsiooni poolt — 21, seega ei ole kumbki ettepanek absoluutset enamust saanud. Panen mõlemad ettepanekud hääletamisele „poolt“ ja „wastu“. (H ä ä l e t a t a k s e.) Rkl. Woiman'i ettepaneku poolt on 25 häält, wastu — 23 ja II lugemisel wastuwõetud redaktsiooni poolt — 26, wastu — 24, kumbki ettepanek on saanud kahehäälelise enamuse ja sellepärast ei ole nad praegu wastu wõetud. waid kodukorra § 84. põhjal tuleb käesolew paragrahw uuesti hääletamisele järgmisel koosolekul. Kodukorra § 84 ütleb järgmist: „Kui seaduseelnõu teistkordne hääletamine kolmandal lugemisel tagajärjetuks jääb, siis wõetakse juhtumisel, kui ettepanekud seaduseelnõu kohta olulise tähtsusega on, järgmisel koosolekul selle paragrahwi teise lõike korras

uus hääletamine ette, mis lõpulik on. Seaduseelnõu arutamine lükatakse sarnase hääletamise tagajärgede selgumiseni edasi“.

Sõna on rkl. Johanson'il.

L. Johanson (stp.): Teen ettepaneku mõlemad ettepanekud sedelitega hääletada, siis saab see küsimus juba täna otsustatud. (Wahelhüüded paremalt poolt: See on kodukorra vastu!) See ei ole sugugi kodukorra vastu, kui hääletewahe mitte suurem kui wiis, siis on õigus nõuda sedelitega hääletamist.

Juhataja **A. Rei**: Rkl. Johanson'i ettepanek on täiesti seaduslik. Sedelitega hääletamine on kontroll-hääletamine juhtumisel, kui wast lahtisel hääletamisel wiga wõis juhtunud olla ja kodukorra järele on igal Riigikogu liikmel õigus nõuda sedelitega hääletamist. Ma palun sedelid wälja jagada. Hääletamisele tuleb esiteks rkl. Woiman'i ettepanek. (Hääletatakse.)

Hääletamisele tuleb ettepanek, wastu wõtta § 65. II lugemisel wastuwõetud kujul. Palun sedelid wälja jagada. (Hääletatakse.)

Hääletamise tagajärjed on järgmised: rkl. Woiman'i ettepaneku poolt on 30 häält, wastu — 34, seega ettepanek tagasi lükatud. § 65. wastuwõtmise poolt selles redaktsioonis, nagu II lugemisel wastu wõetud, on — 36 häält, wastu — 28, seega on § 65. wastu wõetud II lugemisel wastuwõetud kujul.

Aruandja **L. Johanson** kannab ette ja eraldi hääletamisel wõetakse wastu nähtawa enamusega §§ 66—72.

§ 66. Lastekodu heakäekäigu eest hoolitsemiseks, nende sisemise korra järele walwamiseks, puuduste kõrwaldamiseks ja igasuguste ettepanekute tegemiseks asutatakse tema juurde põhikirja alusel hoolekogu.

§ 67. Lastekodude juhatajateks ja kaswatajateks wõiwad ainult kaswatus- ja arstiteadusliku haridusega isikud olla. Kui wastawa haridusega isikuid saada wal ei ole ja ilma nõutawa haridusega isikul kindlate teadete järele laialdased kogemused lastekaswatomises, wõib töö-

ja hoolekandeministeeriumi nõusolekul ka ilma kaswatus- ja arstiteadusliku haridusega isikuid lastekodude kaswatajateks wõtta.

§ 68. Lastekodudes saawad lapsed täieliku ülalpidamise, riided ja jalanõud.

§ 69. Lastekodude kaswandikkudele antakse täielik algkooli haridus, missugusel otstarbel lastekodudes koolisid wõib awada. Peale selle õpetatakse nende täielikult kätte mingisugune töö-ala wõi elukutse, kas sel teel, et lastekodudes tarwilikul määral töökodasid awatakse wõi paigutatakse lapsed kutse- ja tööstuskoolidesse wõi usalduswäärilistesse töökodadesse ja meistrite juurde õppima. Aia- ja põllutöö õpetamiseks warustatakse lastekodud tarwilikul määral maaga. Anderikkamatele lastele wõib kesk- ja kõrgemat haridust wõimaldada hoolekogu ettepanekul selle asutuse otsusega, kellele lastekodu kuulub.

§ 70. Lapsed jääwad perekondadesse ja lastekodudesse kaswatomiseks kunni kuueteistkümnenda eluaasta lõpuni. Last ei tohi perekonnast kaswatomiselt ära wõtta ega lastekodust wälja lasta enne, kui tema täieliku alghariduse on saanud, temale mingisugune elukutse wõi tööala kätte on õpetatud ja temale teenistus on leitud. Lastekodust wäljalastud lapsed jääwad kunni täisealiseks saamiseni lastekodu hoolekogu hoole alla, wiimane peab lastele abiks ja nõuandjaks olema, teenistuse puudusel nende teenistuskohiti otsima ja selle puudumisel ainelist toetust wõimaldama. Perekondadesse kaswataada antud laste eest hoolitsewad samal teel nende nõuandjad. Lapsed, kellele otsustatud kõrgemat kui algkooli haridust wõimaldada, wõiwad lastekodudesse ja perekondadesse kaswatomiseks jääda kunni keskkooli hariduse lõpetamiseni, kuid mitte kauem kui kahekümneaastaseks saamiseni.

§ 71. Lastekodudest ja perekondadest kaswatuselt lahkuwatele lastele antakse nende eest hoolitsewate asutuste poolt kaasa: riided, jalanõud, pesu, wooditekk, ja muud tarwilikud asjad.

§ 72. Linna- ja alewiwalitsused on kohustatud tarbekorral awama jõudumööda lasteaedu laste jaoks kolmest kunni seitsme aasta wanaduseni, kuhu inimesed oma lapsi tööajaks wõiwad wiia. Lasteaedades antakse puudustkannatajatele

lastele maksuta, teistele maksu eest sooja einet ja piima.

Aruandja **L. Johanson** (loeb):

§ 73. Kehwa terwisega laste jaoks asutawad linna- ja maakonnawalitsused tarbekorral suwekuudeks maale suwekoloniid, kuhu puudustkannatajaid lapsi maksuta, teisi maksu eest, terwise kosutamiseks wastu wõetakse. Maksu suuruse määrab kindlaks linna- wõi maakonnawalitsus.

K. Tamm (põl.): § 73-tuleks kooskõlastada eelmise paragrahwiga. Meie asusime seisukohale, et omawalitsused on kohustatud tarwilikul korral jõudumööda awama lastekodu. Nii oleks tarwis jätta omawalitsustele tegewuswabadus ja seda oleks meil waja teha just siis, kui meie wähegi arwestame ainelise jõuga, mis meie omawalitsustel olemas. Seda on ka iseäranis toonitanud omawalitsuste kongress ja meie peame neile wastu tulema niikaua, kuni omawalitsustel awaramad maksuseadused puuduwad. Sellelt seisukohalt wälja minnes kordan mina ettepanekut, mille ma tegin teisel lugemisel: § 73. wõtta sõna „tarbekorral“ järele „jõudumööda“. Siis oleks see paragrahw kooskõlas § 72.

Juhataja **A. Rei**: Lõpusõna on aruandjal.

Aruandja **L. Johanson**: Kui Riigikogu enamus wõimaluse leidis selle paranduse teisel lugemisel tagasi lükata, siis arwan mina, et samadel põhjustel see ettepanek ka nüüd tagasi lükatakse.

Juhataja **A. Rei**: Rkl. Tamm'e poolt on ettepanek tehtud § 73. sõna „tarbekorral“ järele wõtta „jõudumööda“. (Hääletatakse.) Ettepaneku poolt on 23 häält, wastu — 31, seega on ettepanek tagasi lükatud.

Hääletamisele tuleb § 73. (Hääletatakse.) § 73. wastuwõtmise poolt on 35 häält, wastu — 15, seega on § 73 wastu wõetud.

Aruandja **L. Johanson** kannab ette ja wõetakse wastu nähtawa enamusega § 74.

§ 74. Suuremate wabrikute ja tehaste juures awatakse hoolekandenõukogu ettepanekul kaubandus-tööstusmi-

nisteeriumi nõusolekul lasteaiad ette wõttekulul. Samuti awatakse ette wõttekulul niisuguste ette wõtete juures sõimed lastele alla kolme aasta. Sõimed peawad töökohale sedawõrd ligidal olema, et emadel, kes lapsi rinnaga toidawad, wõimalik oleks lapsi toitmas käia.

Aruandja **L. Johanson** (loeb):

§ 75. Toetuse andmine puudustkannatajatele perekondadele laste ülalpidamiseks ja haiguse korral rawitsemiseks hoolekande nõukogu poolt wäljatõotatud määruste järgi, on maakonna-, linna- ja alewiwalitsuste ülesanne.

K. Tamm (põl.): Siin pean toonitama, et mõnes teises riigis on juttu tehtud perekondade toetamisest, aga mitte kõikide perekondade toetamisest, waid ainult lasterikaste perekondade toetamisest. Sellest näiteks unistawad ka Saksamaa sotsialistid, see on saanud neile tulewiku esmämärgiks. Ometi ei anta toetust neis riikides neile perekondadele, kes wähe puuduse all kannatawad, waid juba neile, kes seda enam tunda saawad. Meie seaduse järele antakse aga toetust kõigile lastele. See ei ole aga sugugi soowitaw, sest perekonna isad ja emad wõiwad hooletuks minna, kui neil garantii olemas on, et nemad mingil tingimisel hätta ei jää, sest omawalitsused wõi riik astub niisugusel juhtumisel wahele. Mulle paistab, et see oleks üks wõimatu seisukord. Kõigil neil põhjustel teen ma ettepaneku see paragrahw tagasi lükata.

Juhataja **A. Rei**: Lõpusõna on aruandjal.

Aruandja **L. Johanson**: § 75. on esitatud siin sel kujul, nagu ta oli ette pandud omawalitsuse komisjoni poolt. Ma juhin ainult selle peale tähelepanu.

Juhataja **A. Rei**: Rkl. Tamm'e poolt on ettepanek tehtud, § 75 tagasi lükata. See kui eitaw ettepanek ei tule eraldi hääletamisele. Riigikogu liikmed, kes rkl. Tamm'e ettepaneku poolt, hääletawad § 75. wastu. Hääletamisele tuleb § 75. (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on § 75. wastu wõetud.

Aruandja **L. Johanson** kannab ette ja eraldi hääletamisest wõetakse wastu nähtawa enamusega §§ 76—82.

IV peatükk.

Hoolekanne wigaste ja kurikalduwustega laste, pimedate, kurtummade ja nõrgamõistuslikkude (idiootide) eest.

§ 76. Wigaste ja kurikalduwustega laste, pimedate, kurtummade ja nõrgamõistuslikkude eest hoolekanne on töö- ja hoolekandeministeeriumi ülesandeks, kes selleks otstarbeks warjupaigad, töökodud, koolkodud ja ühistöömajad awab.

§ 77. Warjupaikades, töökodudes ja koolkodudes saawad hoolealused täieliku ülalpidamise, tarwilikud riided ja pesu.

§ 78. Puudustkannatajad hoolealused, kellel warandust, sissetulekuid wõi ka omakseid ei ole, kes kohustatud oleks ja suudaks nende ülalpidamise ja õpetamise eest hoolitseda, samuti kurikalduwusega allealised, kes eeluurimise ja kohtu all on, wõi kohtu poolt kurikalduwustega allealiste laste paranduswarjupaika mõistetud, waestelaste warjupaikadest kurikalduwuse tõttu wälja heidetud, koduta jäänud ning uulitsaellu sattunud allealised, kui neid niisuguse eluwiisi pealt tabatud, mis kuritegewusele wõi prostitutsioonile kaldumist eeldab, kuritegijate, joomarite ning awalikkude naisterahwaste lapsed, kellel puuduliku kaswatuse tagajärjel kuritegewusele wõi prostitutsioonile kaldumist wõib eeldada, wõetakse koolkodudesse, töökodudesse ja warjupaikadesse wastu maksuta, kuna warandusega wõi sissetulekuga isikute ülalpidamise eest, samuti ka nende eest, kellel on omakseid, kes nende eest kohustatud on hoolt kandma ja oma warandusliku seisukorra poolest seda teha suudawad, maksu wõetakse tõelikkude ülewalpidamise kulude suuruses.

Töö- ja hoolekandeministeeriumi nõusolekul wõib maks, wastawalt hoolealuse wõi tema omaste waranduslikule seisukorrale, ka osaline olla.

§ 79. Koolkodudes antakse hoolealustele algharidust ja õpetatakse kätte nende wõimistele wastaw töö wõi amet.

§ 80. Koolkodudesse jääwad hoolealused niikauaks, kunni nemad mingisuguse ameti wõi töö sedawõrd kätte õpiwad, et nendel wõimalik oleks enesele ülalpidamist teenida, kuid igatahes kunni kaheksateistkümnenda eluaasta lõpuni.

§ 81. Pimedad, kes koolkodudest lahkuvad, kuid kooli pedagoogikanõukogu otsuse järele iseseiswalt elada ei suuda, kui nendel ei ole ka omakseid, kes neid soowiksid oma hoole alla wõtta, paigutatakse töökodudesse.

§ 82. Töökodude töökodades wõiwad ka wäljaspool töökodu elawad pimedad tööle käia.

Aruandja **L. Johanson** (loeb):

§ 83. Töökodudes ja ühistöökodades valmistatud saaduste müügist saadawad sissetulekud lähewad töökodude ja ühistöökodade ülewalpidamise kulude katteks, kuna ülejääk töötegijate wahel ära jaotatakse wastawalt nende töowiljakusele.

Wäljaspool töökodusid elawate hoolealuste töösaaduste müügist saadud summadest wõetakse maha ainult töökoja ülalpidamiseks minew osa, kuid mitte üle 25%.

K. Tamm (põl.): Selle paragrahwi II lõige oli walitsuse poolt lühemalt redigeeritud ja nimelt järgmiselt: „Wäljaspool töökodasid elawate hoolealuste tööst saadud summadest wõetakse maha ainult töökoja ülewalpidamiseks minew osa.“ Töökaitse komisjoni poolt lisati sõnad juurde, „kuid mitte üle 25%“. Minule paistab, et meie peame oma riigi wõrdlemisi kehwa seisukorda arwesse wõtma ja peaksime walitsuse redaktsiooni toetama. Et seda saawutada, tulewad meil wiimased sõnad, „kuid mitte üle 25%“ wälja jätta. Teen wastawa ettepaneku.

Juhataja **A. Rei**: Lõpusõna on aruandjal.

Aruandja **L. Johanson**: Ei tarwita!

Juhataja **A. Rei**: Härra Tamm'e poolt on ettepanek tehtud, § 83. I lõike wiimastest lausest wälja jätta sõnad, „kuid mitte üle 25%“. (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on ettepanek tagasilükatud.

Hääletamisele tuleb § 83. (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on § 83 wastu wõetud.

Aruandja **L. Johanson** kannab ette ja eraldi hääletamisel wõetakse wastu nähtawa enamusega §§ 84—95.

§ 84. Nõrgamõistuslikkude jaoks, kes tööle kõlbulikud ei ole, samuti ka nende

jaoks, kes tööle kõlblikud, kuid kooli pedagoogikanõukogu otsuse järele iseseiswalt elada ei suuda, asutatakse töö- ja hoolekandeministeeriumi kulul töökodud, arenemiswõimetule asutatakse warjupaigad.

§ 85. Riigi poolt ülewalpeetawad koolkodud, töökodud, warjupaigad ja ühistöökojad töötawad töö- ja hoolekandeministri poolt kinnitatud põhikirjade põhjal.

§ 86. Wastuwõtmise kord koolkodusse, ühiskodusse, ühistöökodusse ja warjupaikadesse, niisama ka sealt lahkumise kord määratakse kindlaks nende asutuste põhikirjades.

§ 87. Koolkodudest lahkuwatele hoolealustele, kes koolkodus riigi ülalpidamisel olid ja kes iseseiswalt elama hakkawad, antakse tasuta wälja ühed uued ja ühed tööriided, kolm wahetust ihu- ja woodipesu, wooditekk, kaks paari jalatõusid, kolm käterätikut, müts, palit ja muud tarwilikud asjad.

§ 88. Töö- ja hoolekandeministeerium võib nende kurikalduwustega, wigaste, pimedate, kurtummade ja nõrgamõistuslikkude laste kaswatamist ja õpetamist koolkodus sunduslikuks teha, kes sellekohast erilist kaswatust muul teel ei saa.

§ 89. Wigaste, pimedate, kurtummade ja nõrgamõistuslikkude laste eest tarwiliku hoolekande teostamiseks korraldatakse nende registreerimist, missugusel otstarbel iga arst, kui tema arstiabi andmisel või muul juhtumisel niisugustest alla kaheksateistkümnne aasta wanadest lastest teateid saab, sellest teatama peab selle linna-, walla- või alewiwalitsusele, kelle piirides laps elab, märgatud puudust või wigastust ära tähendades. Omawalitsused saadawad need teated iga kuu töö- ja hoolekandeministeeriumile. Niisama peawad ka õpetajad sellest teatama, kui nemad leiawad lapsi ülalnimetatud puuduste või wigadega.

Kui arst või ämmaemand, kes sünnitamise juures abi annab, sündinud lapse juures mingisuguseid wigastuse tunnemärke leiab, peab tema sellest käesolewas paragrahwis nimetatud korras teada andma.

§ 90. Wigasteks loetakse käesolewa seaduse järele lapsed, kes sündides või pärastpoole on omandanud tähtsa liikme või selle osa luu, jätku, muskli või närwi

niisuguse püsiwa haiguse või wea, mis keha või liikme tarwitamist takistab sel mõõdul, et lapse töowõime tuntawalt piiratud on.

V peatükk.

Hoolekanne ajutiselt töowõimetute, haigete ja nende ning wangistatud isikute perekonnade eest.

§ 91. Puudustkannatajad isikud, kes oma töowõime ajutiselt kaotanud kas haiguste, wigastuste või mõnel muul põhjusel, ja arstiabi tarwitawad, saawad maksuta arstiabi ühes rohtude ja teiste arstimisabinõudega kunni terweksaamiseni selle walla-, alewi- või linnawalitsuse korraldusel, kelle piirides nemad abitarwitamise ajal wiibiwad. Kui abitarwitaja alaline elukoht ei ole selle walla-, alewi- või linnawalitsuse piirkonnas, kus tema abi tarwitab, on abiandjal walla-, alewi- või linnawalitsusel õigus, kantud kulused käesolewa seaduse §§ 21 ja 22 ettenähtud korras ja tähtaegadel tagasi nõuda sellelt walla-, alewi- või linnawalitsuselt, kus abisaaja alaline elukoht abisaamise ajal on. Samadelt asutustelt ja samadel tingimistel saawad arstiabi ka haiged, kes küll oma töowõimet kaotanud ei ole, kuid kelle teenistus või sissetulek ei võimalda tarwiliku arstiabi saamist nende eneste kulul.

Arstiabi all mõistetakse niihästi ambulatoorset kui ka kodus arstimist, niisama ka arstimist haigemajas ühes täieliku ülalpidamisega.

§ 92. Eelmises paragrahwis nimetatud ambulatoorsel või kodus rawitsusel olewad isikud, kes haiguse tõttu oma ülalpidamise võimaluse kaotanud, on õigustatud toiduaineid või nende muretsemiseks rahalist abi saama selle walla-, alewi- või linnawalitsuse korraldusel, kus haige rawitsusel on, kuid selle walla-, alewi- või linnawalitsuse kulul, kus tema abitarwitamise ajal alaliselt elab.

§ 93. Kui § 91 nimetatud isiku ülalpidamisel on tema perekond ja wiimasel ei ole omaette sissetulekuid, korraldatakse perekonnale abiandmist selle walla-, alewi- või linnawalitsuse poolt, kus perekond wiibib, kuid selle walla-, alewi- või linnawalitsuse kulul, kus perekonna toitja alaline elukoht on.

§ 94. Ambulatoorsel või kodusel rawitsusel olewatele isikutele ja nende perekonnadele, samuti ka haigemajades ra-

witsusel olewate isikute perekondadele antawa päewase toidunormi ja selle rahalise wäärtuse iga aasta kohta määrab kindlaks hoolekandenõukogu.

§ 95. § 91 tähendatud isikud ja nende perekonnad saawad abi laenuna. Terweks ja töowõimuliseks saanud wõi wastawaid sissetulekuid wõi warandusi omandanud isikud on kohustatud eneste ja oma perekondade toetamise kulud kahe aasta jooksul peale terweksaamist sellele omawalitsuse asutusele tagasi maksma, kes abiandmise kulud kandnud. Maksmata jätmise puhul nõutakse wõlg abiandja walla-, alewi- wõi linnawalitsuse korraldusel wastuwaidlemata korras sunduslikult sisse.

Aruandja **L. Johanson** (loeb):

§ 96. Walla-, alewi- ja linnawalitsused woiwad oma äranägemise järele abisaajaid eelmises paragrahwis nimetatud kulude sissenõudmisest wabastada; niisugune wabastamine on sunduslik, kui abisaaja üle poole omast tööjõust kaotanud, wõlasumma sissetulekuga wõrreldes liig suur on, abisaajal suur perekond toita wõi kui abisaaja majanduslik seisukord niisugune on, et tema wõla sissenõudmise puhul enese wõi oma perekonna ülalpidamise wõimaluse kaotada wõib wõi see tuntawalt raskendatud saab.

K. Tamm (põl.): Selles paragrahwis on osa olemas, mis aluseta ja põhjuse ta omawalitsuse iseäraliku hooldamise alla wõtab ja teda õigustes piirab. Näiteks selles paragrahwis osa 3-dast reast alates sõnadega „niisugune wabastamine on sunduslik“ kunni lõpuni on ülearune. Jätuks küll, kui sisse jääks „walla, alewi ja linna omawalitsustel on õigus abisaajaid eelmises paragrahwis nimetatud kulude sissenõudmisest wabastada“. Sest kui nemad seda teeksid, siis on nad seda tegema sunnitud olude sunnil, sest kus midagi ei ole, sealt ei ole ka kellelgi midagi wõtta. Kuid II osas ära määrata, millal see sunduslik oleks ja millal mitte, ei ole õige ja ei ole saadud seda ka õieti wäljendada. See osa kõlab järgmiselt: „niisugune wabastamine on sunduslik, kui abisaaja üle poole omast tööjõust kaotanud, wõlasumma sissetulekuga wõrreldes liig suur on.“ Seda wahekorda kindlaks teha on raske, isegi maksuametitel ja otsekoheste maksude peawalitsustel ja rahukohtutel on raske isikute sissetulekuid kindlaks teha. See oleks wäga

waieldaw, millal isik maksujõuetu on ja millal mitte. Siis on öeldud, et sel juhtumisel, kui abisaajal suur perekond toita wõi kui abisaaja majanduslik seisukord niisugune on, et tema wõla sissenõudmise puhul enese wõi oma perekonna ülalpidamise wõimaluse kaotada wõib wõi tuntawalt raskendatud saab.

See iseenesest midagi ei tähenda, kas on sellel, kes abi on saanud, suur perekond wõi mitte. Mõni saab suure perekonna toitmisega palju paremini toime, kui mõni wäikese perekonna toitmisega. See oleneb ka sellest, kuiwõrd tööjõulised on selle perekonna liikmed. Kui seal on lapsed 10-st 20-ne aastani ja kui nemad maal elawad, siis leidub neile kõik-sugu kergemaid töid jne. Wäga ebamäärane on ka see, et see wabastamine sunduslik on, kui perekond wõib oma ülalpidamise wõimaluse kaotada. See on wäga waieldaw ja weniw mõiste, millal inimene wõib ülalpidamise wõimaluse kaotada. Iseäranis waieldaw on wiimane wäljendus, kui perekonna ülespidamine tuntawalt raskendatud saab. Seda fikseerida, millal saab tuntawalt raskendatud, on wäga raske.

Kõigil neil põhjustel kordan seda ettepanekut, mille tegin II lugemisel, redigeerida § 96. järgmiselt: „Walla, alewi ja linna omawalitsustel on õigus abisaajaid eelmises paragrahwis nimetatud kulude sissenõudmistest wabastada“.

Juhataja **A. Rei**: Lõpusõna on aruandjal.

Aruandja **L. Johanson**: Ei tarwita!

Juhataja **A. Rei**: Rkl. Tamm'e ettepanek seisab sellest, et tuleb wälja jätta paragrahwi II pool. (K. Tamm, põl.: Palun kahes osas seda paragrahwi hääletada.) Seda wõib hääletada kui parandust, mis seisab selles, et lõpp wälja jätta, siis ei ole ta paralleel-ettepanek. (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on ettepanek tagasi lükatud.

Hääletamisele tuleb § 96. (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on § 96. wastu wõetud.

Aruandja **L. Johanson** kannab ette ja nähtawa enamusega wõetakse wastu § 97.

§ 97. Wangistatud isikute puudustkannatajatele perekondadele, kui wangis-

tatud on perekonna toitja ja perekonnas ei ole teisi isikuid, kes kohustatud on perekonda toitma ja seda teha suudaks, antakse abi üldistel alustel.

Kui wangistatud isikul töövõimetud perekonnaliikmed järele jäävad, kelle eest wangistatud hoolitsenud, on wangistajad ametasutused, nagu politsei, kohtu-uurijad, wangimajade ülemad jne. kohustatud sellest teatama perekonna elukohale wastawale omawalitsusele.

Juhataja **A. Rei**: Kuna Riigikogu koosolek kaks tundi kestnud, kuulutan weerandtunnilise waheaja.

Waheaeg algab kell 12.05 min.

Pärast waheaega jätkub koosolek kell 12.25 min.

Koosolekut juhatab abiesimees **T. Kalbus**.

Sekretäri kohal sekretäär **J. Holberg**.

Juhataja **T. Kalbus**: Riigikogu koosolek kestab edasi.

4. Eesti kultuurkapitaali seaduse muutmise seadus — III lugemisel. Rahaasjanduse komisjoni aruandja **B. Oja** kannab ette ja nähtawa enamusega wõetakse wastu seaduseelnõu pealkiri.

Eesti kultuurkapitaali seaduse muutmise seadus.

Aruandja **B. Oja** (loeb):

„Eesti kultuurkapitaali seaduse §§ 7., 8. ja 18. muudetakse järgmiselt:

§ 7. Kinode ja muude lõbustusasutuste ja etenduste pealt wõetakse kultuurkapitaali maksu lõbustusmaksu kümne protsendi suuruses.

Kultuurkapitaali maksust jääwad wabaks etendused ja peod, mida korraldavad hariduslikud, kunstilised ja heategevad organisatsioonid wõi mille sissetulek läheb kultuuriliseks wõi heategewaks otstarbeks“.

Teen redaktsioonilise paranduse sissejuhatawas osas pärast sõnu „Eesti kultuurkapitaali seaduse“ wõtta „(„Riigi Teataja“ nr. 27/28 — 1925. a.)“.

Juhataja **T. Kalbus**: (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on sissejuhatawas osas § 7. ühes aruandja redaktsioonilise parandusega wastu wõetud.

Aruandja **B. Oja** kannab ette ja eraldi hääletamisel wõetakse wastu nähtawa enamusega §§ 8. ja 18.

§ 8. Käesolewa seaduse §§ 6. ja 7. määratud maksud wõtawastu omawalitsus korras, mis määratud kindlaks omawalitsuse maksude kohta.

§ 18. Käesolewas seaduses ettenähtud kultuurkapitaali makse wõetakse 18. weebuarist 1925. a.

Juhataja **T. Kalbus**: Asun lõpuhääletamisele. (Hääletatakse.)

Nähtawa enamusega on käesolew seadus lõpuhääletamisel wastu wõetud.

Aruandja **B. Oja**: Teen ettepaneku käesolew seaduseelnõu wastu wõtta ilma redaktsiooni komisjoni andmata.

Juhataja **T. Kalbus**: (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on ettepanek wastu wõetud.

5. Üldise arweseaduse § 381. märkuse muutmise seadus — III lugemisel. Üldkommissjoni aruandja **M. Juhkam** kannab ette ja eraldi hääletamisel wõetakse wastu nähtawa enamusega seaduseelnõu pealkiri ja tekst.

Üldise arweseaduse § 381. märkuse muutmise seadus.

Üldise arweseaduse (S. k. VIII k. II j.) § 381. märkus pannakse maksma järgmises redaktsioonis:

Summad, mis üldise arweseaduse § 371. märkuse alusel sisse nõutakse riigi raha wõi muu waranduse arwestamise wõi sihtkohta ärasaatmise wiivitamise eest, maksetakse riigi tuludesse; summadest, mis sisse nõutakse sama paragrahwi märkuse alusel eraisikute ja -asutuste raha wõi muu waranduse arwestamise wõi sihtkoha ärasaatmise wiivitamise eest, maksetakse pool osa riigi tuludesse, pool osa isikute ja asutuste kasuks, kellele kuulus raha wõi warandus.

Juhataja **T. Kalbus**: Asun lõpuhääletamisele. (Hääletatakse.)

Nähtawa enamusega on käesolew seaduseelnõu lõpuhääletamisel wastu wõetud.

(Sekretäri kohale asub abisekretäär **J. Piiskar**.)

6. Kipsilademetē kasutamiseks tarwilikkude maade sundwõõrandamise seadus — III lugemisel. Üldkommissjoni aruandja **J. Holberg** kannab ette ja eraldi hääletamisel wõetakse wastu nähtawa enamusega seaduseelnõu pealkiri, §§ 1. ja 2.

Kipsilademetē kasutamiseks tarwilikkude maade sundwõõrandamise seadus.

§ 1. Kipsi kaewanduste asutamiseks wõõrandatakse riigile ühes päraldustega kaheksateistkümmend ja kuuskümmendkolm sajandikku hektaari maad, mis Petseri maakonnas, Irboska wallas asub ja juurdelisatud nimekirjas näidatud omanikkude päralt on.

§ 2. Maade sundwõõrandamine sünnib tarwiduse järgi, mille määrab kindlaks kaubandus-tööstusminister, kelle wõimkonda antakse wõõrandatud maade walitsemine.

Aruandja **J. Holberg** (loeb):

§ 3. Sundwõõrandamine sünnib korras, mis tsiwiliseaduse (S. k. X k. I jagu) §§ 577—593 on ette nähtud, selle muudatusega, et § 581. tähendatud kuuekuulise tähtaja asemel määratakse kaks nädalat.

W. Grigorjew (wn.): Господа народные депутаты! Я вношу поправку по содержанию тождественную вчерашней моей поправке; т. е. вместо денег, дать землю заинтересованным крестьянам деревень Дубники и Кряково. Нельзя сравнивать названных крестьян крайне мало земельных, с владельцами хуторов Ванамойза и Кохтла, у последних всетаки осталось земли столько, что можно жить и работать; у изборских же крестьян отбирается последний кусок хлеба. Кроме того, с государственной точки зрения большая разница создавать и увеличивать число безработных на окраине — у

проволоки, или лишний безработный будет в центре республики.

Господа народные представители, при голосовании моей поправки все это примите во внимание.

Juhataja **T. Kalbus**: Rkl. Grigorjew'i poolt on ettepanek: „§ 3. juurde wõtta märkus: Kui kodanikud, kellelt maa wõõrandatakse, soowivad rahalise tasu asemel maad saada, siis antakse igale sennisele omanikule riiklikust maatagawarast normaaltalu, wõimalikult Petseri maakonnast“.

Lõpusõna on aruandjal.

Aruandja **J. Holberg**: II lugemisel ma juba tähendasin, kui suurte riskuste peale meie satume, kui käesolewa märkuse wastu wõtame. Meie satume wastollu § 3-aga ja teiseks arwan ma, et see läheb riigile kalliks igale omanikule wõõrandatud maa eest normaaltalu anda.

Juhataja **T. Kalbus**: Asum rkl. Grigorjew'i poolt esitatud ettepaneku hääletamisele. (H ä ä l e t a t a k s e.) Ettepanek on saanud poolt 19 häält, wastu 18 — seega on ettepanek wastu wõetud. (Hüüded: Sedelitega!) Palun sedelid wälja jagada. (H ä ä l e t a t a k s e.) Rkl. Grigorjew'i ettepaneku poolt on antud 26 häält, wastu 31 häält. Seega on ettepanek tagasi lükatud.

Hääletamisele tuleb § 3. (H ä ä l e t a t a k s e.) Nähtawa enamusega on § 3. wastu wõetud.

Aruandja **J. Holberg** kannab ette ja nähtawa enamusega wõetakse wastu lisa kipsilademetē kasutamiseks tarwilikkude maade sundwõõrandamise seaduse juurde.

L i s a

kipsilademete kasutamiseks tarwilikkude maade sundwõõrandamise seaduse juurde.

Wõõrandatawate maa-alade nimekiri.

Missuguse küla piirkond.	Nr. nr. maakorralduse peakomisjoni Dubniki ja Kräkowa külade 1921. aasta tükeldamise plaanil.	Omaniku ja kaasomaniku ees-, isa- ja perekonnanimi.	Maatüki üldsuurus	Wõõrandatawa maa-ala suurus
			hektaarides.	
Dubniki	11	Nikita Timofei poeg GUSEW}	2,68	2,68
	23		Isa Timofei Stepani p. GUSEW'iga . . }	1,18
	25	Dubnik'i küla peremeeste ühine maa .		15,48
	22	Iwan Nikita poeg SMEKALOW	1,62	0,23
	24	Iwan Wassiili p. HARLASCHOW wenna Aleksei Wassiili p. ja ema Aksinja Ewstifei t. HARLASCHOW'iga . .	1,26	0,54
Kräkowa	12	Kräkowa küla peremeeste ühine maa .	6,62	4,68
Kokku			28,84	18,63

Juhataja **T. Kalbus**: Asun lõpuhääletamisele. (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on seaduseelnõu lõpuhääletamisel wastu wõetud.

7. Omawalitsustele awanside andmise seadus — III lugemisel. Rahaasjanduse komisjoni aruandja **K. Tonkman** kannab ette ja eraldi hääletamisel wõetakse wastu nähtawa enamusega seaduseelnõu pealkiri ja §§ 1—2.

Omawalitsustele awanside andmise seadus.

§ 1. Riigikassal on õigus anda, kui kassa seisukord seda wõimaldab, riigi summadest linna- ja maakonnawalitsustele neile kuuluwate tulu- ja lisaärimaksu osade arwel lühikeseajalisi protsendita awanse jookswate kulude katteks.

§ 2. Juhtnõõrid awanside andmise kohta kinnitab rahaminister kokkuleppel siseministriga.

Juhataja **T. Kalbus**: Asun lõpuhääletamisele. (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on seaduse el-

nõu lõpuhääletamisel wastu wõetud.

Aruandja **K. Tonkman**: Teen ettepaneku seaduseelnõu wastu wõtta ilma redaktsiooni komisjoni andmata.

Juhataja **T. Kalbus**: (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on ettepanek wastu wõetud.

8. Wäljaweotolli põhitariifi muutmise seadus — III lugemisel. Rahaasjanduse komisjoni aruandja **A. Jürman** kannab ette ja nähtawa enamusega wõetakse wastu seaduseelnõu pealkiri.

Wäljaweotolli põhitariifi muutmise seadus.

Aruandja **A. Jürman** (loeb): „I. Määrustega 19. detsembrist 1923. a. nr. 4593 ja 8. weebruarist 1924. a. nr. 362—I („Riigi Teataja“ nr. 4/5 ja nr. 25/26 — 1924. a.) maksmapandud tolli-põhitariifide II osast A wäljaweetawate puusaaduste, ketramisjätiiste ning kaltsude kohta käiwad § 4 p. 1-b, c ja d ning § 6 p. p. 1—5 muudetakse järgmiselt:

TARIIFI		KAUPADE NIMETUS	TOLLIMÄÄRAD	
§§	Punktid		Alus	Kuldfrangid
4	1-b	Ümmargused tarbepuud, kooritud ja koorimata, kunni 9 jalga pikad:		
	-aa	männipuust, läbimõõdus ladwa otsast alla 8 tolli	1 kantjalg	0,045
	-bb	männipuust, läbimõõdus ladwa otsast 8 tolli ja enam	„	0,19
	-CC	kuusepuust, läbimõõdus ladwa otsast alla 5 tolli	„	0,045
	-dd	kuusepuust, läbimõõdus ladwa otsast 5 tolli ja enam	„	0,60
	-C	ümmargused tarbepuud, kooritud ja koorimata, ning tahatud või saetud prusid, üle 9 jala pikad ja tüwest 9 jala pealt mõõtes alla 8 tolli läbi- või põigitimõõdus:		
	-aa	männipuust	„	0,045
	-bb	kuusepuust, läbimõõdus tüwest 9 jala pealt mõõtes alla 5 tolli	„	0,045
	-CC	kuusepuust, läbimõõdus tüwest 9 jala pealt mõõtes 5 tolli ja üle selle (kuid alla 8 tolli)	„	0,60
			Märkus 1. § 4-da p. 1-b: p.p. cc ja dd ning p. 1-c: p.p. bb ja cc all tähendatud puusaadusi võib 1. märtsini 1926. a. välja wedada käesolewa seaduse wastawates punktides ettenähtud tollimääradega läbimõõduga 5 tolli mõõtes tähendatud punktides ettenähtud korras.	
			Märkus 2. Kõik p. 1-b ja c tähendatud puusaadused, mis Narwa parwetatud	
			„	0,045
		(See märkus ei käi puusaaduste kohta, mis on nimetatud muutmata jäänud p-tis 1-a.)		
	-d	(muutmata)		muutmata
	-e	(muutmata)		„
		Märkus. Saetud latid kunni 5 jala pikkuseni ja kunni 1 ¹ / ₄ × 1 ¹ / ₄ tolli paksuseni lastakse läbi tollita.		
6	1	(muutmata)	1 kg. br.	0,02
	2	(muutmata)	„	0,12
	3	(muutmata)	„	muutmata
	4-a	(muutmata)	„	0,02
	-b	(muutmata)	„	0,04
	5	(muutmata)	„	0,12

M ä r k u s. Ketramisjätiste ja kaltsude prügi igasugune, mis ei sisalda üle 5% jätiste ja kaltsude tükke, lastakse läbi tolliga 0,01 k. gr. ühe kg.-br. pealt kaubandus - tööstusministeeriumi eritunnistuste järele, tingimusega, et seda kaupa välja weetakse igal üksikul juhtumisel mitte vähem kui 30.000 br.-kilogrammi.“

Siin peab tähendama, et kui eile vastu wõeti parandus 4-tolli asemele 5 tolli wõtta, siis paranduse tegijad märkuse kohta ettepanekut ei teinud, teda välja jätta, mis tingitud oli parandusest, praegusel kujul märkusega ühes wõimaldab käesolew seadus välja wedada kunni 5-tolli läbimõõduni prusse ainult kunni 1. märtsini 1926. aastal, mida muidugi paranduse ettepanijad kätte saada ei tahtnud. Ma juhin selle peale tähelpanu, et kui niisugusel wiisil see seadus vastu wõetakse, siis puude wäljawedu pärast 1. märtsi 1926. a. ära keelataks.

W. Hasselblatt (sks.): Lugupeetud Riigikogu liikmed. Ma teen ettepaneku: vastu wõtta tariifi § 4 p. 1-b: cc „5 tolli“ asemel „4½ tolli“, dd „5 tolli“ asemel „4½ tolli“. § 4 p. c: bb „5 tolli“ asemel „4½ tolli“, cc „5 tolli“ asemel „4½ tolli“. Ma kordan härra Ipsberg'i ettepanekut, mis sai tehtud II lugemisel, ja põhjendan oma ettepanekut samade andmetega, mis II lugemisel rkl. Weberman'i ja rahaasjanduse komisjoni ülesandel ette toodi. Pean selle peale tähendama, et rahaasjanduse komisjonis need Riigikogu liikmed, kes seal olid, 4-tollilise piiri wastuwõtmise vastu, olid seda peaasjalikult sellepärast, et eelnõus on öeldud, a l a m kui 4 tolli, nii et ka 4-tollilised puud wäljaweoks oleksid keelatud. Minu ettepaneku wastuwõtmise korral kaoks see wäide ära ja ma arwan, et see teatud mõttes kompromiss - ettepanek peaks Riigikogule wastuwõetaw olema. Märkus jääks siis muidugi automaatselt sisse.

E. Weberman (rhws.w.): Arwesse wõttes eilset hääletamist, ühinen härra Hasselblatt'i kompromiss - ettepanekuga, kuid sellejuures juhin tähelpanu selle peale, et eilset ettepanekut vastu wõtta ei saa wormilistel põhjustel. Nagu härra aruandja tähendas, jättis eile härra minister ettepaneku tegemata, et selle muudatusega ühenduses ka märkus muudetakse. Praegu III lugemisel seda märkust aga ära kaotada ei saa, sest seal on öel-

dud, et see ja see punkt hakkab maksma 1. märtsist 1926. a. Tähendab, täna peab tingimata vastu wõetama üks eilsetest seisukohtadest, mis seda märkust põhjendaks, sest muidu muutuks ta absoluutseks wäljaweo keeluks. Mina ühinen härra Hasselblatt'i ettepanekuga, wõtta 5 tolli asemele 4½ tolli.

J. Sepp (mo.): Wäga lugupeetud Riigikogu liikmed. Eile wõeti § 6 p. 5-da järele härra Baranin'i poolt tehtud märkus, nimelt ketramisjätiste ja kaltsude prügi tolli alandada 0,12 frangi pealt 0,01 frangi peale, tähendab terwelt 12 korda seda tolli vähendada. Härra Baranin tähendas muuseas, et räbalate tarwitaja on Rápina paberiwabrik ja see wabrik tarwitawat räbalaid ainult 7.000 puuda. Mina pean konstateerima, et see tõele ei wasta. Rápina paberiwabrik tarwitab sarnaseid räbalaid aasta jooksul 30.000 puuda ja neist walmistab ta katusepappi, seinapappi, kõike neid artikleid, mis meie kodumaal wäga tungiwalt tarwis on. Pean tähendama, et Rápina paberiwabrik just läinud aastal on nende peale üle läinud ja üks tema spetsiaalartiklitest on katuse- ja seinapapi walmistamine. Läinud aastal walmistas ta 10.000 puuda sarnast pappi. Käesolewal aastal need tagawarad, mis olemas, jätkuwad waewalt selleks, et Eesti turgu täita, waatamata selle peale, et praegu on palju nõudmisi katusepapi peale Läti-maale ja isegi Leedusse.

Pean tähendama, et see ettepanek, mis komisjoni poolt on esitatud, oli ministeeriumis läbi arutatud. Nüüd aga tuleb keegi Riigikogu liige ja paneb ette seda tolli 12 korda vähendada. Mina arwan, et nii kergelt ei wõiks otsustada, enne kui asi põhjalikult läbi kaalutud ei ole. Peale selle pean tähendama weel, et tehnilise läbiwiimise juures, nagu rkl. Baranin ette pani, annab see ministeeriumile kõiksugu wõimalusi, sest ei saa ju ometi praaki kõigist teistest sortidest nii peenelt eraldada. Mina rääkisin ministeeriumi esitajaga, kes ka tähendas tehnilise läbiwiimise wõimatuse peale. Teiseks pean tähendama, et kui tooresainete saamise wõimalus Rápina paberiwabrikult ära wõetakse, siis see suureks töötakistuseks wõiks saada. Neist tagawaradest, millest härra Baranin rääkis, nendest igatahes läinud ega ka tänawu aastal kuulda ei olnud, waid tagawarad

sellel alal on õige väiksed. Teen ettepaneku, see märkus, mis eile vastu võeti § 6. p. 5 järele, tagasi lükata ja § 6. punkt 5 sarnasel kujul vastu võtta, nagu ta komisjoni poolt oli esitatud II lugemisel.

J. Zimmerman (töer): Eile kandis rkl. Weberman meie paberipuude väljaveo kohta teised andmed ette, kui mina seda tegin. Ma tahaksin selle juures vähe peatada ja näidata, milles see vahe minu ja härra Weberman'i kalkulatsioonides seisab. Kõigepealt tähendan, et mina rääkisin läinud aasta kokkuvõtte üle. Nimelt läinud aastal on paberivabrikud 19.500 kuubiksülda paberipuid tarwitanud ja läinud aastal maksid väljamaalised ettewõtted niisuguste puude kuubiksüllast Peeterburi sadamas 13.000 marka. Härra Weberman opereerib aga teiste andmetega, tema toob ette käesolewa aasta andmed. Tema ütleb teadwat, kuipalju praegu väljaveo puud maksawad. Mina seda ei tea ja ma arwan, et sellest, kuipalju tänawu aastal väljaveo puud maksawad, wõime rääkida alles, kui aasta möödab ja meie lõpuarwet teeme. Praegu sellest meie rääkida ei wõi, sest 2—3 kuu pärast wõivad need hinnad teistsugused olla. Nii pole härra Weberman mitte minu poolt ettetoodud andmeid ümber lükanud. Üks asi, millest härra Weberman'i andmed minu andmetest lahku lähewad, on see, et mina wõtsin puude alghinnaks 8.650 marka kuubiksüld, kuna härra Weberman wõtab 7.300 marka. Mina põhjendasin oma andmeid nendega, mis paberivabrikud olid andnud kaubandustööstusministeeriumile. Wõib olla, et härra Weberman'il on paremad andmed ja sidemed käsitada, minul neid ei olnud. Selles mõttes on aga minu kalkulatsioon täpne, et ta läinud aasta andmetele põhjeneb. Meie sadamatest väljaveetawate paberipuude hinna kohta andmeid saada pole wõimalik, sest meie sadamatest paberipuid välja ei weetud. Keelutollid olid 10—800 marka kuubiksülla eest, missuguse hinnaga keegi välja wedada ei saanud. Mis puutub härra Weberman'i wäitesse, nagu pörkaksid siin töösturite ja eksportööride huwid wastamisi, siis pole see minu arwates õiglane. Meil on riigis peale töösturite ja eksportööride huwide riigi oma huwid ja weel teised. Riigil on tähtis, et tema ühele tööstusele rohkem juurde ei

maksaks, kui tema sealt saab. Näiteks ühe suurema paberivabriku esitaja, mis ligi $\frac{3}{4}$ meie paberitööstusest välja teeb, ütles ise, et see wabrik maksab riigile otsekoheseid maksusid 20 miljonit. Need soodustused aga, mis paberivabrik paberipuude pealt saab, on kaugelt üle selle. Ma arwan, et meil tuleb ka metsakaswatajate huwisid silmas pidada ja nende eest hoolitseda, et nad wäärilist tasu saaksid. Praegu on meil niisugune seisukord, et peenikene eksportkaup, 2—5-tollilised propsid, on meie turul palju kallimad kui jämedam materjaal, mis 5 tollist üle jääme. Meie tollipoliitika tagajärjel tekib sarnane seisukord, et meie kallima materjaali surume põletispuude hinna juurde. Kui meie tahame tulewikus selle eest hoolitseda, et meil wõidakse metsa kaswatada, siis peame ka peale töösturite huwide metsakaswatajate huwisid silmas pidama.

Mis puutub asja wormilisesse küljesse, siis on härra minister ettepaneku teinud paragrahwis 4-tolliliste asemele wõtta 5 tolli, missugune parandus ka läbi läinud. Ühenduses selle paragrahwiga on ka märkus ja ma arwan, et see peaks juba ühes paranduse wastuwõtmisega ära langema. Kui aga Riigikogu juhatus teisel arwamisel on ja Riigikogu juhatus ka minu ettepanekut, märkus välja jätta, vastu ei wõta, siis on komisjoni aruandjal kodukorra põhjal õigus ette panna, seadus komisjoni tagasi anda, et seadus komisjonis saaks wastawalt parandatud. Kuid mina arwan, et see ettepanek wõiks vastu wõetud saada, sest sarnane ettepanek oli juba II lugemisel, sellega oleks see ainult reaktiiooniline parandus.

K. Ipsberg (põl.): Lugupeetud Riigikogu liikmed! Täna on sama ettepanek korratud, mis mina eile tegin. Ma arwan, et see ettepanek oleks wist küll kõigile wastuwõetaw, tema rahuldaks nii paberitöösturite kui ka eksportööride huwisid. Nii et mina toetan seda ettepanekut ka täna, nagu ma seda eile tegin. Ma arwan, et läbirääkimised, mis täna ja eile peetud, annawad siiski wõib olla teatud tagajärgi, nii et kas kaugemas wõi lähemas tulewikus see küsimus uuesti arutamisele wõetakse. Ma toetan ennast rkl. Weberman'i poolt ettetekantud arwudele ja pean ütleva, et paberitööstuses mitte kõik korras ei ole. Kui härra We-

berman ette toob, et paberitööstuses puid, mis alla 3 tolli jämedad on, tarwitada ei saa, siis peab ütleva, et see on metsa raiskamine. Paberitööstus peab nii korraldatud olema, et tema ka peenemaid puid tarwitada võib, isegi nii, et tselluloosiks võib ära kasutada kõigeväiksemaid puupulkasid, kui nad ka sõrme suurused oleksid. Selleks peavad muidugi teatud sisseseaded olema. Meie tselluloosivabrik on nii sisse seatud, et seal ainult kuusepuid tarwitada võib. Kui tahetakse aga paberimassi männipuust teha, siis nõuab see teistsugust sisseseadet. Kuna kuusepuu kallim on, tuleks nii sisse seada, et ka männipuud tarwitada saaks, olgu wõi ainult lisaks kuusepuule. Kui need küsimused arutamisele wõetakse, tekib ehk koguni teine wäljawaade, ja meie metsade raiskamisele pannakse piir. See on alles tulewiku küsimus ja sellest ei maksa praegu rääkida. Mina hääletan 4½ tolli poolt ning arwan, et see ettepanek kõike rahuldab.

L. Johanson (stp.): Mina teen ettepaneku, wastu wõtta § 4. igalpool, kus II lugemisel neli 5-eks ümber tehti, 5 asemel 4, nii nagu see oli rahaasjanduse komisjoni ettepanekus, muidugi ühtlasi sisse jättes wastaw märkus I. Need andmed, mis on ette toodud rahaasjanduse komisjoni ettepaneku wastu, need toodi ka ette rahaasjanduse komisjonis. Kuid sellest ei saa weel sarnast järeldust teha, et meil praegu wõimalik oleks paberipuid wälja wedada. Meil on paberitööstus arenenud ja võib olla selle arwetele tuleb kirjutada ka seda kasu, mis sellelt tööstuselt saadakse suuremal määral, kui neilt, kes pankrotti jääwad. Kui meie paberitööstust lähemalt waatleme, siis näeme, et tema on praegu arenemise teel ja sellest tööstusest kaswab meil wälja kahtlemata üks, tähtsam tööstusharu. See on loomulik, et meie maal, kus metsa kaunis palju on, ja kus metsatööstus olemas, et seal peaksid ellu tõusma ka paberivabrikud. Meie paberivabrikud annawad praegu, ma ütlen muuhulgas, paljudele inimestele tööd. Kui meie oma tööasutusi waatame, siis näeme, et igalpoolneis on lagunemist märgata, aga kui waatame paberitööstusi, siis paistab seal selgesti silma: seal tõusewad uued ehitused, ka püütakse teenijate ja tööliste olukorra parandamise poole, ehitatakse neile korterid jne. See igatahes tuleb kasuks meie

majanduslikule elule. Arusaadaw, et siin selle küsimuse otsustamise juures wastamisi pörkawad kahed huwid, esiteks — töösturite ja teiseks — metsa eksportööride huwid. Metsa eksportööride seisukohast waadates ei tohiks meie paberitööstusele kaitset anda. Meil ei ole aga ühtegi tööstust olemas, kus kaitse puuduks. Muuhulgas peab ka ütleva, et meie riigitööstusel on ka oma teatud kaitse olemas. Meil on ka põllumajanduses kaitse olemas. Nimelt on rukki-jahu peal 0,09 kuldr. kilogr. kohta tolli ja see toll oli üks wahe, nagu ma mäletan, isegi 0,30 ja 0,15. See on kaitsetoll. Rukkiterad on küll tolliwabad, aga jahwatamisest teenib ainult teatud teatud firma, kes ainukene ümbertöötaja on. Kuid rukki-jahu peal on toll olnud. Kui meie tollid rewideerimisele wõtame, siis tuleb seda ühtlaselt toimetada. Käesolewal juhtumisel ei ole aga meil tegemist mingisuguse kaitsetolliga, waid selle materjaali wäljawaeto piiramisega, mida kodumaa tööstus tarwitab. See on iseküsimus. Kuid kui tõstetakse küsimus üles, kas ei oleks wõimalik paberit, vähemalt ajalehepaberit, wäljamaalt sisse wedada selleks, et kodumaal paberihind langeks, siis hääletaksin mina selle tolli wähen damise poolt. Selle tagajärg oleks see, et meie ajalehepaber, mis praegu wäga kallis, ja mille saamise tingimiste üle trükitööstused kaebawad, odawamaks läheks. Kuid iseasi on see, kui meie paberivabrikute tingimisi weel raskemaks teeme, siis on muidugi kindel, et paberihinnad tõusewad. Kuid meie paberivabrikud annawad wäga palju waluutat meie riigile. Muuhulgas üksikud wabrikud, kes kõik oma saadused wäljamaale ära müüwad, saawad seal waluutat, võib siin nimetada Kohila wabrikut. (W a h e l h ü ü e.) Ma ei usu seda, niisuguseid juhtumisi on igal alal, kus üksikud partiid odawamalt müügile lähewad, ma ei arwa aga siiski, et see harilik nähtus on. Saapawabrikud „Union“ ja „Estoking“ tõendawad, et nad ei suuda praegu niipalju walmistada, kui palju siseturg wajab. (K. Tonkman, põl.: See ei wõi õige olla.) Ma ei tea seda, minul teistsuguseid andmeid ei ole. (K. Tonkman, põl.: Meie rahwas ei wõi kahe wabriku toodanguid ära tarwitada. J. Hülner-son, põl.: Muist kannawad pastlaid.) Pastlaid? Seda ma ei usu.

Kuid niisugused on minule esitatud andmed. Nii ei võiks meie paberitööstuse arenemist seisma panna. Meie paberitööstused, meie paberitööstus on väga palju ära teinud ja kui meie räägime suurtööstuse ümberkorraldamisest, siis tuleb kõigepealt sealt eraldada need alad, mis elujõulised on. Ma olen kindlas usus, et meie riigis peab praegu paberitööstust lugema kahtlemata elujõuliseimate hulka. Kui meie aga kitsendusi loome ja hakkame nõudma neilt seda, et nemad asuksid oma sisseseade muutmisele, peaksid teisi puid tarvitama, pilbastest paberimassi ja tselluloosi valmistama, siis arwan mina, nõuaks see tingimata suuri kulusid. Kui meie sarnase nõudmise üles seame, siis tuleks neil paberitööstustel wanad sisseseaded kõrvale heita ja uued muretseda, sellega raiskame meie asjata kapitaali, lõhkudes võrdlemisi uusi sisseseadeid. Meie peame selle eest hoolt kandma, et paberitööstus tagurpidi ei läheks, waid et sellel tööstusel võimalik oleks areneda. See on täiesti loomulik. Tähtis on see, et raha lastakse ringi joosta meie tööstuse alal.

P. Baranin (wn.): Господа депутаты! Уважаемый депутат Сепп внес предложение об исключении принятой вчера моей поправки. Господин Сепп мотивировал свое предложение так, как только мог сделать заинтересованный человек. Самое большее, что могло вам броситься в глаза, господа, это то, что моя поправка понижает предложение комиссии в 12 раз. На самом деле это — не так страшно. Если принять во внимание, что пошлина, принятая комиссией, равняется 96 эст. маркам с пуда, а стоимость отбросов оплачивается Рязинской фабрикой 50 мар. за пуд, то будет понятно, что с 50 марок нельзя брать пошлину 96 марок. Затем господин Сепп указывал, что я привел вам не точные данные, как относительно количества находящихся отбросов на складах, так и относительно производительности Рязинской фабрики. Господин Сепп указал, что Рязинская фабрика в текущем году перерабатывает этого товара до 30.000 пудов. Между тем, час тому назад, господин Сепп мне сообщил, что в прошлом году фабрика переработала только 15.000 пудов. Если принять во внимание, что фабрика в текущем году начала работать с апреля месяца, то возникает сомнение, поскольку правильны данные, приведенные господином

Сепп. По существу поправки, господин Сепп заявил, что она дает министерству все возможности. Я лично рассуждаю так: поправка эта, сама по себе, настолько безобидна, что ее можно было бы принять к любому параграфу; дело в том, что эта поправка дает министерству право разрешить или не разрешить вывоз этого товара. Действия министерства должны быть безусловно в соответствии с положением нашего внутреннего рынка. Если же депутат усмотрит, что министерство в этом отношении действует не в соответствии с интересами государства, и нашей промышленности, то в любое время может реагировать на это имеющимися в его распоряжении средствами, путем запросов и т. д. Поэтому опасаться, что наш рынок останется без сырья, совершенно не приходится. Что же получится, если предложение господина Сеппа будет принято? Во первых, склады могут прекратить приемку этого товара и около 400 чел. рабочих, занятых сортировкой, упаковкой и т. д. останутся без работы. В связи с этим около 1000 сборщиков будут лишены возможности продолжать свои занятия. Значит, положение не улучшится, а наоборот, ухудшится. Я думаю, мы должны защищать в большей степени интересы тех, кто больше нуждается. В данном случае более крупным группам рабочих приходится отдать преимущество пред меньшими, что соответствует нашему экономическому положению. Нельзя придерживаться политики „сам не ем, и другим не дам“. Рязинская фабрика в данном случае как-раз придерживается этой политики. Сама она не в состоянии переработать всего сырья и не желает, чтобы остатки вывозились за границу. Потребность фабрики может быть удовлетворена одними сборщиками, если бы фабрика платила наличные деньги, и соответствующую цену, но 50 марок за пуд, платимые фабрикой, покрывают только расходы по доставке и упаковке, а товар идет бесплатно. Следовательно, для владельцев складов все равно — отправить на фабрику или потопить в море, последнего мы не должны допустить. Необходимо создать условия для сбыта этого товара. (E. Weberman, rhsw.: Rahaasjanduse komisjon on juba alandanud tolli kaltsude pealt.) Да, финансовая комиссия уменьшила пошлину до 96 марок с пуда только сортированного товара, а отбросы стоят столько 50 марок на местном рынке. Следовательно, на 50

марок никто не может платить пошлину 96 марок. Те остатки запасов, которые имеются на наших складах, около 75.000 пудов, должны быть куда-нибудь сбыты и этот сбыт только за границей.

E. Weberman (rhws.): Wäga lugupeetud Riigikogu liikmed! Ma tahtsin mõne märkuse teha nende wastuwäidete puhul, mis minu eilse ettekande puhul siin ette toodi. Lugupeetud rkl. härra Ipsberg ütles, et paberitööstused wõiksid wäga hästi ka peenemaid puid tarwitusele wõtta. Kui ma eile rääkisin teatawatest dimensioonidest, mis sellel alal makswad, siis tähendasin oma eilses kõnes just wäljamaa nõudmiste peale. Minul olewate andmete järele on enne sõda Eesti paberitööstus tarwitanud puid 3 tollist peale. Lätis on praegu tarwitusel 3½ tollist peale. Wälisfirmad, kes enne sõda puumaterjaali Wenest ja Soomest ostsid, on aluseks wõtnud 4 tolli ja enam. See ongi see dimensioon, mida eile nimetasin. Kuna eksport-materjaalina neid tarwitades weoraha wäga kalliks läheb, siis on ilmaturul normiks wõetud 4 tolli, et see materjaal tõesti wäärtuslik oleks, ja wälja minnes sellelt seisukohalt, et 4-tolline materjaal paberitööstuses küllalt kohane on. Samuti peaks ka selle-mööduline materjaal sisemaale jääma eksportööride poolt nõutawa 5-tolli asemel. Siin waieldi minule wastu, kui ma ütlesin, et ühe tolli wahe umbes 30% on. Ma waatasin rahaasjanduse komisjonis ettetoodud andmed algallikates järele ja sealt selgub, et wahe 4- ja 5-tolli wahel moodustab mitte 30% puude tarwitusest, waid umbes 37% kogu paberipuude arwust, see on suurem, kui mina eile oletasin. Kui eksportöörid weawad kunni 5-tolli jämedusi puid paberipuudena wälja, siis tekitab see kodumaa paberitööstusele suurt kahju. Selle peene materjaali — alla 5 tolli wõi 37% kogu paberipuude arwust — kaitsetolli läbi saaks umbes 37% wõrra rohkem puid, kui Eesti metsad praegu annawad, mis edendaks meie paberitööstust, mis meie iseseiswuse algusest peale, iseäranis aga 1921. aastast peale nii hoogsalt oma arenemises edasi on läinud.

Teiseks tahaksin härra Zimmerman'i wastuwäidete puhul weel kord tähelepanu juhtida nende kalkulatsioonide peale, milles meie lahku läksime. Meie lahku-

minek ei seisa mitte niiwõrd selles, mis sugused andmed on wõetud — härra Zimmerman arwas, et mina ainult käesolewa aasta andmed ette olla toonud ja tema ainult läinud aasta. Wahe seisab peaasjalikult meie mõlema töölispoliitilistes ja finantspoliitilistes lähtekohtades, ja waid osalt selles küsimuses, kas wõib kaitsetolli, mis sisulikult on keelutoll, nagu härra Zimmerman ütles, kas wõib seda summat brutto kaswatades öelda, et see summa kõik olla paberi- ja puumassitööstuse toetus! Nii sain ma seekord aru. Hindade wahe teeb aga wälja kõigest 1000 marka kantsülla pealt, kogusummas 20 miljonit. Mina ei tarwitanud selles osas kõigewiimaseid andmeid, waid ka 1924. aasta andmeid, samuti kui härra Zimmerman. Omal ajal on kõigile Riigikogu liigetele kätte saadetud põhja puupapiwabrikku aruanne. Ma nägin seda kõigi laudade peal ja ka minul on praegu see aruanne käes. Seal on öeldud, et 1923. aastal tarwitatud puude hind oli ümmarguselt 8.300 marka ja 1924. aastal — 9.300 marka. Oli ka üksikuid juhtumisi, kus 13.000 makseti, kuid selle arwu kohta on kuulda wastuwaidlusi, isegi metsa eksportööride poolt. Jätame selle külje ja oletame, et härra Zimmerman'i seisukoht on õige, et teatud toetus on suurem, kui minu kalkulatsioon, et need keelutollid annawad rohkem, kui 20 miljonit paberi- ja puumassitööstusele toetust. Kuidas tuleks seda siis tollipoliitiliselt ja rahwamajanduslikult seisukohalt hinnata? Kas tuleksid need miljonid tollina sisse, kui meie puid wälja wiime? Ja kui nad ka tulewad, kas tuleb siis riigi rikkus ja riigi jõukus nende markade järele hinnata, mis riigikassasse sisse tulewad? Riigi jõukus ei seisa minu arwates mitte alati selles, mis fiskuse huwides sisse kasseeritakse, waid teinekord rohkem selles, mis riigikassast wälja antakse. Kui asume sellele seisukohale, et riigi jõukus oleneb ainult sellest, mis ühe wõi teise summa näol riigikassasse sisse tuleb, siis ei saaks meie mõnda tööstusala sugugi toetada, näiteks piimaasjandust ja karjakaswatust, just ei saaks toetada neid tööstusi, mis eksportkaupa annawad. Meie läheme härra Zimmerman'iga selles küsimuses lahku, sest mina arwan, et fiskuse poolt sissewõetud summa, kui see ka paljudes miljonites oleks, ei tõsta üksi riigi jõukust, waid teinekord on wäljaantawad summad

need, mis riigi ja rahwa jõukaks teewad ja üldist majanduslikku seisukorda parandawad. Olen kuulnud mõnelt poolt öeldawat, et paberi- ja puumassitööstuste omanikud wäga palju teeniwat. Kas saab siis oletada, et ükski kapitalist paneb oma waranduse, oma kapitaali tööstusesse, kus tal lootust teenida ei ole? See oleks liiga naiwne oletus. Ja kuidas saawad nad oma tööstust arendada, kui nad hästi ei teeni? Wastasel korral langeks meie paberitööstus ja umbes 6.000 hingele, kes seal tööd leiawad, peaksime töötatööliste näol abi andma, nagu meie seda metallitööstuses teinud oleme. Ei tule oodata senni, kui langewat tööstust lappima peab, waid tuleb parajal silmapilgul õige tolli- ja kaubandus-tööstuspoliitikaga nendel tööstustel elu sees hoida, kes omal jalal juba seisawad, mitte takistusi teha nendele tööstustele, kes eduga töötama on hakanud ja arenemise tundemärke awaldawad.

J. Zimmerman (töer.): Härra Weberman arwab, et riigi hea käekäik sellest ära ei ripu, kui palju riigikassasse raha sisse tuleb, waid millestki muust. Tähendab, härra Weberman arwab, et riigi jõukus sellest ära ripub, kuidas paberiwabrikud teeniwad. Mina arwan, et see mitte õige ei ole. Riik kaswatab ühe osa metsa ja teise osa metsa kaswatawad kodanikud ja ka nemad mõlemad on õigustatud oma tööst wäärilist tasu saama. See on eksiarwamine, kui öeldakse, mina olla öelnud, et paberitööstust ei tule lasta elada, mina arwan, paberitööstust tuleb edendada. Kuid nendelt tuleb wõimalus ära wõtta kuritarwitusi lubada paberipuude ostu alal, neilt tuleb wõimalus wõtta puude hinda seda wõrd alla suruda, et nemad põletispuude hinnaga paberipuid ostawad. Neil tuleb wääriliselt maksta ja siis saawad nemad oma materjaali kätte. Mina tõin juba ette, et siin lepingud on olemas, kus paberipuud 4.900 kunni 5.000 marga eest müüakse, kuna meie teame, et põletispuude hind oli meil läinud aastal palju kallim. Kui paberiwabrikud soowiwad, et neile tulewikus wastu tullakse, siis tulewad neil enne kõik abinõud tarwitusele wõtta paberipuude muretsemiseks.

Juhataja T. Kalbus: Lõpusõna on aruandjal.

Aruandja A. Jürman: Täna

parandus-ettepanekutes on üks parandus-ettepanek, mis oli wastu wõetud rahaasjanduse komisjonis, see on 4 tolli. Teine ettepanek, mis oli tehtud härra Hasselblatt'i poolt, wõtta 4½ tolli, oli kaalumisel rahaasjanduse komisjonis ja jäi vähemusse, sellega ühineda rahaasjanduse komisjoni nimel ei saa. Mis puutub märkusesse, siis pean ütleva, et märkus otsekohe wälja jätta kodukorra põhjal on raske, sest et märkus ei räägi risti wastu käesolewale paragrahwile, kus on wiis tolli, waid tema kitsendab puude wäljawedu kunni keeluni kui märkus sisse jäetakse ja kui 5 tolli jääb seadusesse sisse. Tähendab, siin wõib olla ei tahetud keeluni asja wiia, kuid märkuse sissejäamisega kujuneks see nõnda wälja ja kodukorra põhjal ei saa seda parandada; sest see ei ole üksteisele wasturääkiw, mida kodukorra põhjal parandada saaks. Kui wastu wõetakse 4 wõi 4½ tolli, siis on märkuse sissejätmine tarwilik. Mis puutub märkusesse, mis tehti § 6. juures, see oli wõetud Riigikogu poolt II lugemisel wastu, siis rahaasjanduse komisjoni nimel seda toetada ei saa.

Juhataja T. Kalbus: Rkl. Hasselblatt'i poolt on ettepanek § 4-das igalpool, kus II lugemisel wõeti „5 tolli“ wõtta „4½ tolli“, rkl. Johanson'i poolt on ettepanek wõtta „4 tolli“. Mina hääletan kaugemaleulatawama ettepaneku enne, nimelt rkl. Johanson'i ettepaneku, kui see ettepanek läbi ei lähe, siis panen hääletamisele rkl. Hasselblatt'i ettepaneku. Edasi on tehtud ettepanek rkl. Sepp'a poolt, märkus, mis § 6. p. 5 järele on, wälja jätta. Kawatsen hääletada märkuse eriti. Kui peaks wastu wõetama rkl. Johanson'i wõi rkl. Hasselblatt'i ettepanek, siis ei tuleks rkl. Zimmerman'i ettepanek, mis kõneleb § 4. märkus 1. wäljajätmisest, hääletamisele. Kui mõlemad tähendatud ettepanekud läbi kukuwad, siis kawatsen märkuse lahus hääletada, arwesse wõttes seda pretsedenti, mis Riigikogus on olnud maaseaduse muutmise ja täiendamise seaduse arutamisel.

Hääletamisele tuleb rkl. Johanson'i ettepanek. (Hääletatakse.) Selle ettepaneku poolt on 29 häält, wastu 25 häält. (Hüüded: Sedelitega!) Palun sedelid wälja jagada. (Hääletatakse.)

Hääletamise tagajärjed on järgmised.

Poolt on antud 36 häält, vastu 25 häält, seega on ettepanek vastu võetud. Selle hääletamise tagajärjel ei tule hääletamisele rkl. Hasselblatt'i ettepanek ja ka rkl. Zimmerman'i ettepanek.

Hääletamisele tuleb rkl. Baranin'i ettepanekul II lugemisel § 6. punkt 5. järele sisse võetud märkus. (Hüüded: Palume veel kord seletada.) Rkl. Sepp'a poolt oli tehtud ettepanek, see märkus välja jätta. Ma ei hääleta seda eitawat ettepanekut, vaid panen seda ettepanekule märkuse, mille väljajätmist rkl. Sepp soovib. Asun hääletamisele. (Hääletatakse.) Ettepaneku poolt on 22 häält, vastu 23 häält, seega on märkus välja jäetud. (Hüüded: Sedelitega.) Palun sedelid välja jagada. (Hääletatakse.) Hääletamise tagajärjed on järgmised: poolt on antud 31 häält, vastu 26 häält, erapooleitud 1, seega on märkus sisse jäetud.

Panen esimese osa hääletamisele. (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on seaduseelnõu esimene osa vastu võetud.

Aruandja **A. Jürman** kannab ette ja nähtawa enamusega võetakse vastu seaduseelnõu II osa.

II.

Käesolew seadus hakkab maksma tema vastuwõtmisega.

Juhataja **T. Kalbus**: Asun lõpuhääletamisele. (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on seaduseelnõu lõpuhääletamisel vastu võetud.

Korra kohta on sõna sekretäär **Holberg**'il.

9. Järgmise koosoleku aja ja päewakorra kindlaksmääramine. Sekretäär **J. Holberg**: Wane-matekogu otsuse alusel teen Riigikogu juhatusel nimel ettepaneku, määrata täna kell 5 p. l. koosolek, võttes päewakorda I punktiks riigi majandusnõukogu liigete walimine, teiseks — hoolekandeseadus, kolmandaks, neljandaks jne. need punktid, mis täna poolle jäid, alates 7. punktist.

Juhataja **T. Kalbus**: On ettepanek tehtud määrata täna kell 5 pärast lõunat Riigikogu koosolek ja päewakorda võtta I punktiks riigi majandusnõukogu liigete walimine, teiseks — hoolekandeseadus — III lugemisel ja siis edasi alates tänase päewakorra 7. punktist. (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on ettepanek vastu võetud. (Hüüded: Lõpetada.) On ettepanek tehtud koosolek lõpetada. (Hääletatakse.) Ettepanek on saanud poolt 23 häält, vastu 20 häält, seega on otsustatud koosolek lõpetada.

Lõpetan koosoleku.

Koosolek lõpeb kell 1.55 min.

Algkirjale alla kirjutanud:

Riigikogu esimees **A. Rei**.

Abiesimees **T. Kalbus**.

Sekretäär **J. Holberg**.

Abisekretäär **J. Piiskar**.

